

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 11

Sisukord:

Naiste Hääl: 1. Miks peab meid huvitama poliitika? — 2. Rahvusvahelise Naisliidu juhatusliikme preili van Eeghen'i tänu eesti naistele. — 3. Meie vanem naiskunstnik Anna Luik-Püümann 60 aastane. — 4. Rahvusvahelisest tööbüroost. — 5. Selma Lagerlöf 70 aastane. — 6. Seaduste sünnipaigas. — 7. Lõunauinak. — 8. Mul on tare taeva all. — 9. Kuidas kasvatada tahet. — 10. Kroonika. — 11. Küsimused ja kostmised. — 12. Eesti Haridusliidu poolt väljakuulutatud näidendite võistlus.

Perenaine: 1. Kodulinnud talvel. — 2. Hoolitsege viljapuude eest. — 3. Rooside talvekate. — 4. Mardihani. — 5. Seened ja nende tarvitamine. — 6. Katkeid tervishoiust. — 7. Juuksed ja nende ravimine. — 8. Käsitöö ja riietus. — 9. Kodutöö alalt: mööbliriie.

“Naiste Hääl”

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälkandja.
Jlmu 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE REISIK.
Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, Rataskaevu tänav 22.
Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehe-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: poolaastaks — 2 kr., aastaks — 4 kr. Üksiknumber 40 senti.
Väljamaa tellimine 5 kr. 50 s.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 30 krooni. 1 mm ühel veerul — 10 senti.

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu büroo ja „Naiste
Hääl’e“ toimetuse ja talituse aadress on nüüd:
Tallinn, Rataskaevu tän. nr. 22.

CARTIER-BRESSON
PARIS

PESUKINDLAD PARIS VÄRVID

KÄSITÖÖLÕNGAD

Esimese klassi prantsuse vabriku
saadused

Kaitsemärk

„A la Croix“

PESUKINDLAD VÄRVID
(300 värvi)

Märknii did

Pärl lõngad

Brillanté d'Alger (Mouliné)

Heegeldamise niidid

liri lõngad

Linased lõngad

Hedebo niit

Nõelumise lõngad

Asutatud aastal 1825

NAISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 11

November 1928

II aastakäik

—: Tuletame oma lugejatele ja sõpradele meele, et on juba aeg hakata —: uuendama „**Naiste Hääl'e**“ tellimisi 1929 aasta peale.

Vähe on sellest, kui meie tellime „NAISTE HÄÄLE“. Selleks, et meie ajakiri kasvaks ja suuremat mõju avaldaks, peame teda naiste keskel levitama. Iga teadlik naiskodanik tellib omale **1929 aastaks „Naiste Hääl'e“** ja võidab temale uusi tellijaid ja poolehoidja d! —:

Miks peab meid huvitama poliitika?

Raised! Peame olude sunnil rohkem elama kodule kui mehed. Oleme hommikul esimesed ärtajad, õhtul viimaste toimingute sooritajad. Meilt küsitakse süüa, juua, leihakatteid; meie hoiame ja toimetame lapsi, põetame haigeid perefonnaliikmeid, meie puhastame ja koristame... Kes ei tea meist, kui mitmekesine on meie kodune tegevus?! Kui veel naine läib väljaspool tööl, on tema vaev ja hool seda suurem, sest perenaise kohustusi ei võta tema õlgadelt keegi. Pole siis imestada, et naistele aega vähe jääb tegevuse jaoks väljaspool kodu, et naine vähe huvitatud poliitikast, on tal ju koduseidki mureid küllalt.

Kuid oleme inimesed, oleme kodanikud. Tahame süüa, juua, vajame lehakatet, ulualust ja seda mitte ainult enestele vaid kõigile perefonna liikmeile. Meil on vaimlifed huvid. Meil on lapsed,

lelle käekäigu eest meie hoolitsjeme. Oleme osa ühiskonnast; vajame samuti nagu mehedki seadusi, mis reguleerivad meie ühiskelu ning kindlaks määravad riigi ja kodaniku vahelorrad.

Vanasti oli lugu nii, et riiki juhtis ainuvalitseja, rahva elu=olu korraldasid tema ametnikud, tema isanda poolt maksma pandud seaduste ja määruste piires. Kuid rahvastele ei meeldinud, et neil kaasa rääkida ei lubatud avalikes küsimustes ja iseenast juhtida ei lastud. Nad algasid võitlust oma huvide eest ja tagajärg oli, et linnad ja maakonnad said omavalitsuse, s. o. õiguse ise juhtida omi siseasi, ja rahvad=estused s. o. õiguse oma saadikute kaudu osa võtta riiki juhtivast tööst. Nii pääsis võidule demokraatlik põhimõte: rahvas määraku ise oma saatuft. Peale ilmasõja ei leidu peaaegu enam riiki, kus see põhimõte ei oleks läbi löönud.

::: Soovides pakkuda oma tellijatele võimalikult hääd ja mitmekülgset sisu on :::

„**Nasite Hääl'el**“ korda läinud, alates käesoleva numbriga, luua veel üht osakonda lehes **kodukäsitöö alal.**

Nimelt hakkab meile kõigile üldiselt tuntud kodukäsitöö etendaja, proua Ebba Saral tooma järjekindlalt õpetusi kudumise ja teiste uute kodukäsitööde alalt. Saadame oma lugejatele lehega kaasa ühes õpetusega ka riide ja materjali proove. Pr. Saral on valmis vastama ka tema erialasse puutuvaid küsimusi mis tulevad adresseerida „**Naiste Hääl'e**“ toimetusele. Loodame, et see uus algatus leiab poolehoidu ja huvi meie naiste keskel!

Meie, naised, moodustame kõigis maades poole rahvastikut, paljus maades koguni enamuse, ka meil Eestis on teatavasti naised rõhuvas enamuses; sellest hoolimata ei võta meie otsetohtelt osa oma riigi ja rahva saatuse määramisest. Meie ei ole tegewad ei riigi seadusandluses ega omavalitjustes. Meie oleme jätnud selle töö meeste asjaks. Mehed lepivad sellega väga ja harilikult ei tahagi nemad, et nende kõrval ka naine astub awalikku elu. Üldse ei taha mees kunagi näha naist oma võistlejana.

Ilmasõjast päritud suur majanduslik kitsikus on kühutanud naisi eluõitluses juuremal arvul kui kunagi enne ja võistlus teenistuskohdade ümber mehe ja naise wahel on läinud teravamaks kui kunagi warent. Majajäja selles võistluses on muidugi naine, niikaua kui meie awalikku tegewust juhivad üksi mehed, mehed, kelle ilmawaade põhjeneb wanadel traditsioonidel, mehe üleemvõimu põhimõttel.

Meile on põhijeadusega kindlustatud üheõiguslus, aga jälgige, kuidas tehakse walitjuse tjiwiilseadustiku ümbertöötamise komisjonis, mille liikmeiks ainult mehed, juristid, uut perekonna õigust; wanule traditsioonidele wastawalt jäetakse naine alaealise seisukohale — mehe hooalealuselks.

Naised! kas kõneleb see sellest, et meil tarwis on seissta eemal poliitikast ja seadusandlus usaldada ainult nissi meeste kätte? Ei, see räägib ometi millestki muust. See kõneleb ometi sellest, et kui meie, naised, tahame ja seda me ometi tahame, et meie seadustes ka naiste huwid kaitset leiaksid, meie ise peame tegelikult osa wõtma seadusandlusest tööst.

Olen meendunud, et ka võistluses harilikude teenistuskohdade ümber naine wäärilist tähelepanu wõidab ainult siis, kui naised suudawad pääseda Riigikogusse ja wõita enese kätte kõrgemaid kohti riigi teenistuses ning omawalitjuses. Waadelge ainult meie poliitilisi erakondi: neil on oma mehed ministriks, wälisjaaditiks, pangadirektori, tähtsate nõukogude liikmeiks jne. Mis sellest, et wahest awalik arwamine naerab mõne sarnase ministri wõi jaadiku üle ja nimetab härrat „lastetoast tulnuks?“

Beetakse loonulitiks, et kui poliitilise erakonna taga seisab osa rahvast, siis selle erakonna esindajad ka tunnustamist peawad leidma. Meie, naised, moodustame walimistel walijate enamuse, aga meie ei leia tunnustamist pea kusagil. Meid piitakse wiimajel ajal wälja tõrjuda isegi aladelt, kus naine ifka on olnud tegew. Ma mõtlen haridus-kaswatus ala. Kes ei mäleta õpetajate kohakuulutusi läinud suwest? Pea igas kuulutuses oli täpselt öeldud „wajatakse meesõpetajat“, „tarwis õpetajat (meesõpetaja)“ jne. Nii kuulutajid linn ja maa.

Meiega saadakse niiviisi ümberkäia ainult sellepärast, et meil puuduwad poliitikat juhtiwais ringkonnis ja omawalitjustes omad esindajad, kes mõjuwailt kohtadelt kaitseksid kogu naispere huwe.

Wärmise ülikohtuna tundub meile mehe ja naise tööwaewa mitte ühesugune tajutawus. Kuuas hakkab naine saama samajugust tasu oma töö eest kui mees? Jälle ainult siis, kui naine end maksma paneb seadusandluses, kui seadusandlikul teel läbi lööb põhimõte, et mehe ja naise ühesarnane töö on ühtemoodi tajutatav.

Sellepärast, naine, tahad sa, et seadused kaitseksid sinu huwe, ihkad sa, et sa tawalises võistluses teenistuskohdade ümber wahest ka wõidaksid, tahad sa, et julle maksataks ühesugust tasu mehega, wõta tegelikult osa poliitikast, ole eriti walwel ja nõudlik, kui meil päewakorras kas Riigikogu wõi ometi omawalitjuste walimised. Mõttele weel, et oled samuti inimene — kodanik kui mees, et sinu nõuded ja tarwidused samajugused, et kõik riigis makswad seadused sinu elu samuti reguleeriwad, et sellepärast kõigi seaduste iseloom ka sinule tähtis on, sest nad määravad ka sinu saatust. Sellepärast ei ole kunagi üleliigne sinu enese osawõtt tegelikust seadusandlikust ja omawalitjustest tööst. Sinu enese, sinu perekonna ja kõigi naiste huwid kutsuwad sind wälja awalikku tegewusse. Sellepärast kogu jõudu ja teadmisi, saa teadlikuks kodanikuks!
E. P.

Rahvusvahelise Naisliidu juhatusliikme preili van Eegheni tänu Eesti naistele.

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu juhatajale saabus meie armsalt septembri algpäevade külaliselt Louise van Eeghenilt kiri, milles avaldub ta hea mälestus Eestist ja ta tänu südamliku vastuvõtte eest. Preili van Eeghen kirjutab muu seas:

„Ikka, kui ma mõtlen Eesti peale, kerkivad mu waimusilma ette naeratavad näod ja ma tunnen magusat rooside ja nelkide lõhna, — sest tänu teile kõigile sarnanes mu tuba, nii Tallinas kui Tartus, lilleaiale. Kuid piisivald jääb mulle ka meelde suurepäraline töö, mida teinud teie Naisliit ja temaga ühinenud seltsid teie riiklise iseseisvuse algpäevadest alates, mulle jääb meelde see ennastsalgav töö, millest täie jõuga osa võtsid ka Eesti naised, teie suures vabadusvõitluses.

Rahvas, kelle naised on varustatud imestust äratava töövõimega ja on valmis eneseohvermisele oma isamaa kasuks, kes on oma tegevuses väljendanud nii suurt sitkust ja tahtejõudu kaasa töötada oma maa ja rahva arenemiseks, võib olla kindel, et ta tulevik kujuneb õnnelikuks ja suureks. Aidaku Jumal teid teie püüdmistes, ning ma sooviks, et ühendus Rahvusvahelise Naisliiduga oleks teile toeks ja abiks. Ma pean teile puhtast südamest kinnitama, et teie töö ja teie püüdmised olid mulle tõsiseks inspiratsiooniks. Võtke vastu ja andke edasi mu südamlük tänu lahke vastuvõtmise eest kõigile teile, nii Tallinnas kui Tartus."

Neist ridadest tundub otsekohene armas ja sõbralik mälestus Eestist. E. N. Liidu juhatus üksi poleks suutnud preili van Eeghen'ile näidata ja tutvustada meie elu ja püüdmisi nii mitmekülgset, nagu see sai võimalikuks kõigi meie naiste ja asutuste lahkel kaasabil. Tallinnas oli preili van Eeghen'i lahkeks perenaiseks proua Linda Einbund, kellele E. N. Liit selle eest võlgneb erilist tänu. On ju kindel, et kodu, kus viibitakse külalisena, aitab kõige suuremal määral kaasa mälestuste kogupildi loomisel kogu maast ja rahvast. Tartus elas külaline proua Hilda Tõnissoni ilusas kodus, proua A. Lõhmuse lahke hoole all. E. N. Liit tänab veel kord südamlukult kõiki, kes kaasa aitasid sellele, et Rahvusvahelisse Naisliitu viidi Eestist ilus mälestuspilt.

Meie vanem naiskunstnik Anna Luik-Püümann 60-aastane.

20-mal oktoobril pühitsetes meie vanem naismaalikunstnik Anna Luik-Püümann oma 60-aastaselt jännipäeva. Kunstniku tööd on meil üldiselt tuntud. Soovime lugupeetud kunstnikule veel palju jõudu ja edu tema alal. Meid sunnib imetlema kunstniku edasipüüdmise tung ja raugematu tööhõud. See noorusvärskete töötahete, mis praegu hooab kunstniku elust ja ta tööst, laseb meid loota, et proua Luik-Püümann pole veel jõudnud oma arenemise lõppjärku, vaid et tema toodang areneb, hoolimata auväärsest 60-aastasest vanadusest, veel täitsa tõusvas joones.

Järgnevas autobiograafias jutustab lugupeetud kunstnik ise oma huvitavast arenemisloost:

Sündisin 1868. a. Pärnu maakonnas, Virgu wallas, Mäe talus, kus minu isa põllumehena tegew oli. Saue aukudes hanefarjas olles, valmistasin janiist oma mänguseltistele hanesid, partiseid, hobuseid, härge jne. Seitsme aastastel viis mind isa Uurga wallakooli, kus ma kaaks talwet õppisin. Isa müüs talu ära ja asus Tallinna elama kaupmehena. 9 a. lapsena jattasin ma linnakoolis õppimist. Et ma koolis joonistuste eest kiita sain, tõusis mul suurem huvi selle vastu. Pimfeldasini paberile igasuguseid kujutusi: puid, põdsaid, lilleid, liblikaid jne. Neljateistkümnene aastastel, oma mõistuse arenemisega, katsin toa seine mitmesuguse värviliste pildikestega. Et kõik kooliseltistilised minu huvidele kaasa ei tunnud, mind pealegi pilkasi, loobusin mina sellest ja hävitasin endised joonistused. Siis järgnes pikk uinatuag. Selle aja sees astusin ma 19 aastastel abiellu. Rahetümnetahete aastastel algas minu elus uus ajajärk. Kord ühest raamatu kauplusest mööda minnes, seisatasin juhuslilt selle maateatral. Seal silmasin ühte õejoonistust ühes päemapildiga. Mul tõusis mõte, kas ka mina jarnast näopilti võin joonistada. Astusin kohe kaupluse, ostsin paberit ja sütt, läksin koju. Võtsin tuttavate päemapildid ja katsusin joonistada, — kõik saidwad jarnased. Siis suurendasin teisri ja teisriproua päemapilte

ja viisin „Kluge ja Strömi“ raamatukauplusesse müügile. Sealst osteti need päemapildi suurendused sakslase von der Horweni kooli. Need näopildid äratasid ühe kuulsa Saksa kunstniku pri. v. Lupieseni tähelepanu. Ta otsis mind ülesse, waatas minu töid, ta oli nendest ällatet. Ta leidis minus anderikust ning soovitas mulle Peterburi edasi õppima minna. Ma-

Anna Luik-Püümann.

jandusline seisuford ja perekondlised põhjused ei annud selleks võimalust. Siis soovitas ta mind oma onu juure, ilma tasuta kosti peale, aga minu abikaas oli selle vastu.

Kusum tunne asus hinge, et kõik minu tulewiku lootused said hävitatud. Minu õnnetusele kaasa tundes, tuli kunstnik W. Lupiesen ise mulle appi ja hakkas joonistuse tunde andma, aga see ei kestnud kaua. Kuna ta wäljamaale terwist parandama läks, lõppesid ka minu tunnid. Nüüd möödufid jällegi aastad, mis

tõivad kaasa juured elumuudatused. Teist korda abiellu astudes, läks meie pulmareis Saksamaale Düsseldorfis, kus ma kunstikäsitöö kooli astusin. Kooli kõrval võtsin joonistuse tunde kunstnik Peeter Janzeni käest. Kolmeaastase õppimise järele lõpetasin kunstikäsitöö kooli, kus õppisin mitmet moodi tikandusi siidi ja kullaga, portjellaani peale maalimist, majoolikat ja woolimist.

Nüüd lõitsin tagasi Tallinna ja ajutasin Eesti laadi kunstikäsitöö õppeasutuse aastal 1905. See sai finantitud tööstus- ja kaubaministeeriumi poolt 1910 a. Peterburis — kolmeklassiliseks kunstikäsitöö kooliks. Minu kool töötas 30—40 õpilasega ainult minu poolt komponeeritud muusikatega. Näitustelt olen saanud oma koolitöödega kolm kuld ja 5 hõbeauhinna. Korraldajain oma kooli ja 3 isejaisivat kunstikäsitöö näitust, faks Tallinnas, ühe Wiljandis. Võtsin ka osa oma õpilastega Peterburi teisest ülevenemaalisest näitusest (1913), kus minu kooli üle Eesti maa kõige paremaks arwati, seal sain ka 1. auhinna. Nimetatud näitusel aratajid iheitanis tähelepanu minu seinawaibad „Vanemuine“,

„Kas on linnutejel muret“, „Kewade“ — viimast telliti Peterburis mitme kõrgema isikute poolt. Tung kunsti järele tundis mind oma kooli julgema.

1915. a. lõitsin Peterburi kunstikooli edasi õppima, kus ma neljanda sse klassi eksami ära andsin. Kolmeaastase õppimise järele lõitsin 1918. Tallinna.

Präegu töotan wabakunstnik-portretistina. Kogujummas olen maalinud pastelle ja õliwärvides üle 300 portree, peale selle maastikke, kompositsioone. „Revolutsiooni ohwrid“, „Sakslaste fisjetulek“ ja „Muinasloolite rahaauk“. Kende seas Eödurite Kodu tellimise peale meie kindralite Laidoner, Soots ja Larka õliwärviportreed elusuuruses. Peale selle omandas Eödurite Kodu minu tööde seast Jüri Wilmsi ja Jaan Postka portreed, mis sealsamas on ülespaandud.

Aastal 1921 poseeris mulle meie aumäärt ja kalalis kunstnik M. Weizenberg, misjugune pastellportree sai omandatud Tall. Tätarl. Kommertsikooli. 1922. a. pildistajain prof. Kbaumsoni tema oma töötoas.

Minu soov on illustreerida Eesti ajalugu ja pühendan oma tööjõudu selleks.

Rahvusvahelisest tööbüroost.

Võib üldiselt tähelepanna, et huvi Rahvasteliidu töö vastu kasvamas, et ta on suutnud rahvaid kaasa kiskuda ja vaimustada, ergutada tegevusele mitmesugustel aladel. Avalik arvamine on aga palju vähemal määral tegemist teinud rahvusvahelise tööbürooga. Rahvusvaheline naisliit võttis oma Washingtoni kongressil 1925 järgmise resolutsiooni vastu: „Rahvusvaheline naisliit soovitab rahvuslistele liitudele pöörata kõige tõsisemat tähelepanu Rahvusvahelise Tööbüroo tööle, seda tööd järgneval aastal kavakindlalt uurida.“ Samal Washingtoni kongressil tänatakse Rahvusvahelist Tööbürood alalise naistetöö vastu ülesnäidatud huvi eest, samuti ka osavõtmisvõimaluste eest, mis naistele selles organisatsioonis pakutud. Lubatagu mul siis alljärgnevates ridades seda tähtsat asutust puudutada.

Rahvasteliidu peasihiks on rahu alalhoidmine ja kindlustamine. Sama sihti taotleb Rahvusvaheline Töörüroo. Versailles rahulepingu XIII osa sissejuhatuses põhjendatakse sarnase organisatsiooni tarvidust pikemalt. Rahu võib ainult põhjeneda sotsiaalsel õiglusel. Valitsevad töötingimised, mis sisaldavad suurele hulga inimestest ebaõiglust, viletsust ja puudust, mis tekitab sarnast rahulolematust, et üldine rahu ja kooskõla hädaohtu satuvad. Need tingimised nõuavad kiiret parandamist. Näit. tööaja korraldamine, töötundide ja töönädala kindlaksmääramine; töökaite palkamine; streigi määramine; palga määramine, mis kindlustaks viisakaid elutingimisi; tööliste kindlustus üldiste ja kutsehaiguste ja õnnetute juhtumiste puhul; laste, noorte ja naiste kaitse;

nende tööliste kaitse, kes töötavad väljamaal; ühinemise vabadus; kutse- ja tehnilise hariduse korraldamine ja muu sarnane. See rahvas, kes tõsiselt inimlike tööolusid maksuma ei taha panna, takistab teiste rahvaste püüdeid oma riigis parandada töötajate saatust. Sellepärast otsustavad kõrged lepinguosalsed ellu kutsuda rahvusvahelise tööorganisatsiooni, inimsuse ja õigluse tunnete tõukel, sooviga kindlustada kestvat ilma- rahu.

Kõik riigid-liikmed, kes kuuluvad Rahvasteliitu, kuuluvad ka rahvusvahelisse tööorganisatsiooni. Neil on õigus saata üldkoosolekule, rahvusvahelisele töökonverentsile, mis peetakse vähemalt kord aastas, neli saadikut. Kaks valitsuse, üks tööandjate, üks tööliste esitajana. Igal esitajal on õigus tehnilisi nõuandjaid, eriteadlasi, kaasa võtta. Siin võetakse vastu konventsioonide projektid, rahvusvaheliste lepingute kavad, mis võimaldavad töötingimisi tõsta ühisele tasapinnale nendes riikides, kes vastavad konventsioonid ratifitseerivad. Kuid ka lihtsamad, nõuandvat laadi kavad saadetakse siit välja, mis sisaldavad üldiseid põhimõtteid ja on juhtnööriks valitsustele seadusandlise töö juures. Üksikute konventsioonide juures meie kahjuks pikemalt peatuda ei saa.

Rahvusvaheline Tööbüroo on alaline asutus ja asub Genfis. Tema kauaaegne juhataja on Albert Thomas. Tema käsituses on sekretariaat. Töörüroo juures töötavad mitmed osakonnad ja iseseisvad alaosakonnad. Diplomaatiline osakond. Siia kuulub terve kirjavahetus, mis

kuulub rahulepingu XIII osasse. Tema valmistab ette istangud. Tema on läbikäimises riikidega konventsioonide ratifitseerimise ja interpreteerimise asjus. Uurimiste osakond kogub andmeid mitmesugustel aladel. Statistika, tööliseadused, streik, tööstus-tervishoid, kindlustuseadused, põllutöö, kutseharidus jne. leiavad siin üksikasjalist seaduslist käsitamist. Teadete osakond on konstateeritud pidama kõikide rahvusvaheliste organisatsioonidega, kes huvitavad töö- ja tööstusprobleemidest, nagu töölis- ja tööandjate organisatsioonid, ühistegelised asutused ja n. e. Temal on ülesandeks silmas pidada päevasündmusi sotsiaalsel alal üle ilma. Raamatukogu ja ajakirjandusline informatsioon alluvad sellele osakonnale. Administratiivala osakond ühtlustab Tööstusbüroo sisemist korraldamist ja järelevalvet. Tööstusbüroo trükitöös osakond korraldab Tööstusbüroo mitmesuguseid trükitöid ja nende müüki, samuti tõlkimist.

Tööstusbüroo on asutanud kuues tähtsamas tööstusriigis vastavad bürood. Neil on ülesandeks lähedalt silmas pidada suuri töölis-, tööstusliikumisi. Need bürood asuvad Londonis, Pariisis, Washingtonis, Roomas, Berliinis, Tokios. Teistes riikides on ametis üksikud nimetatud kirjasaatajad.

Rahvusvaheline Tööstusbüroo töötab Nõukogu järelevalve all. See koosneb 24-ast liikmest. 12 liiget esitavad valitsusi, 6 tööandjaid ja 6 töölisi.

Nende aastate kestel, kus rahvusvaheline tööstusorganisatsioon töötab, on ta suur hulk tänuväärte töid teinud. Tuleb tervitada, et on asutus, kus

otsitakse tõsiselt ja erapooletult lahendust küsimustele, mis hulkadele lõikavad luusse-lihasse. Meil naistel on põhjusi loota, et ka edaspidi ei jää tähelepanemata naistesse puutuvad küsimused. Järjest kasvab ju naiskaastöölise arv, küll ekspertidena, küll delegaatidena. Nimetan ainult mõned konventsiooni kava, mis naisi huvitab: Tööstuspuhkus enne ja päälle sünnitamist, öötöö keeld, alaealiste öötöö keeld, alaealiste kaitseiga, puhkeaja korraldus, lapse töö põllutöös, tasu tööõnnetuse puhkudel ja n. e.

11-nes rahvusvaheline töökongress lõppes 16. juunil. Päevakorras oli: õnnetute juhtumiste ärahoidmine tööstuses ja abinõude kaalumise palga alammäärade maksma panemiseks. Mineval aastal saadeti valitsustele laiali küsimusleht palga alammäärade asjus ja saadud vastuste alusel töötati välja konventsiooni kava ja rida soovitusi, mis kongressi poolt heaks kiideti. Kongressi kohustab valitsusi ellu kutsuma seega organi, mis kindlaks määraks palga alammäära neis tööstustes (ka kodutöös — Heimirbeit), kus palkasid teisel teel ei reguleerita. Valitsused peavad valvama, et kindlaksmääratud alammäärast ka tõesti kinni peetakse. Iga aasta tuleb Rahvusvahelisele Tööstusbüroole saadud tagajärgedest teatada. „Soovitustes“ nimetatakse meetodeid, mis kogemuste järele otsustades, paremad. Naisliidu häälekandja rõhutab naistesse puutuvat osa:

1. On soovitatav, et kogutakse informatsioonimaterjali praegusel ajal maksetavate palkade ja palgareguleerimise süsteemide kohta — kui neid olemas. Iseäralist tähelepanu tuleks juhtida neile

Seaduste sünnipaigas.

Suur, vali avalistaja on seadus. Allume talle vastuvõetavalt. Ei armasta teda sageli, kuid tunnistama peame. Meie huvitatud ta saamis- ja tekkimisprotsessist. Käime kuulamas ta esimesi abitud heakskiitu ta sünnipaigas, riigiloos.

Arvatakse arvatakse on soo paif. Iga kodanik vabariigis peaks teda nägema, kas või korragi elus, juba ainult lugupidamisest seaduse vastu.

Teavitamulje saamiseks on vaja ilmuda kohale vabariigi, enne rahvasaadikute saabumist.

Kes eelistab müstiliselt reaalsele, mingi õhtu seaduse koosolekule.

Õhtu eel hiilib nurkadest lagedale hämarus, mäsib ühja saali jalapärastu loori. —

Illes näidanud valimuritele pääsetähti, ruttate rõdudele, kus pole veel ainustki kuulajat.

Sammud kõnnivad õuduselt.

Õnime publikust, võta kiiresti istet. Ära kolista siin liiasti. Sul pole õigust jaks: oled siin vaid väike kuuldeaparatuur oma enese jaoks, kuigi tegelikult oled „majasteedi“ molitaja ja valija.

Õstu, siin on sul joodjate vaadelda seadustehääl, rahvasaadikute jaoks algupärase stiilis ehitatud koda.

Õhust on ta suurevõimuline, pühalik nagu jumal koda.

Reegi maailmeline kodanik astub rõdule. Vastab istmele. Paneb kofu käded ja õhka.

Mii õhatakse kirikus, kui on tulnud jenna meereta- ma südamelt raskust . . .

Õht tuleb just täna harutusele seadus, mis kergendab tolle õhtaja seiskorda.

Riigiloogi teener liigub saalis tõsiselt ja tähtsast. Korraldab, kohendab seda ja teist.

Õhust naiskodanik kõnnib kergel sammul juhatuse laua ümbruses. Toob paberit. Kummardub laua kohale. Waatab õhust, kas on viimase kübemefeseni eemaldatud sealt tolm?

Walwata tolmupühkimise järele on naiste eritööstus ja ülesanne üldise.

Teeb ju korralik naine seda ilka kodust, kui ootab oma isandat ja peremeest. —

Õnimevad esimesed rahvasaadikud. Õnimevad palju raamatu kallale. Õnimevad jenna endi tähtsast, majasteetitud nimed. Õnimevad igasuguses forma-

tööharrudele, kus harilikult naised töötavad.

2. On töötajad suurelt osalt naised, tuleks selle eest hoolt kanda, et organites, kellel ülesandeks palkade alammäära kindlaksmääramine, oleks ka naisi.

Soovitustes tuletatakse meele ka rahulepingu punkt 427, et mehed ja naised peavad saama ühesugust palka üheväärtuslise töö eest.

R. Naisliidu andmetel võtsid osa 11-mast töökongverentsist järgmised naisaadikud:

Valitsuse esitajad: Norra Naisliidu juhataja, vabrikuinspektor Betzy Kjelsberg, Rootsi senati liige, vabrikuinspektor Kerstin Hesselgren, Rahvusvahelise Naisliidu kutsehariduse komisjoni abijuhataja.

Tehnilised nõuandjad:

- Pr. Else Lüders (Saksamaa).
- Prl. Margarete Wolff (Saksamaa).
- Mrs. R. A. Rogers (Kanada).
- Fru Kirsten Gloerfeldt-Tarij (Taani).
- The Hon. Mary Ada Pickford (Inglism.).
- M-me Letellier (Prantsusmaa).
- Miss Brighid Stafford (Iirimaa).
- Dr. jur. G. J. Stemberg (Hollandi).
- M-me Eugenia Wasniewska.

Loetletud naised on suurelt osalt vabrikuinspektorid, kes juba ametialaliselt hästi tuttavad tööoludega, samuti leidub nende hulgas parlamendiliikmeid ja ministriumide kõrgemaid ametnikke. Igatahes on nad omal maal tuntud autoriteetidid.

Korduvalt on Rahvusvaheline Naisliit üles

kutsunud naisi mõjutada oma valitsust, et need saadaks Rahvasteliidu ja Töbüroo koosolekute osa võtma ka naisi. Ja muidugi teevad seda ka Eesti naised. Seni ei ole see meil veel korda läinud. On saadetud rohkearvulisi saakkondi, kuid nende hulgas mitte ühtki naist. Nii mõnigi kord on tunne olnud, et mõnd nendest saadikutest oleks väga hästi asetada võinud mõni naine. Siiski ei maksa seda nii väga kahjatseda, et meie soove tähele ei ole pandud. Meie, organiseeritud Eesti naised, seame oma sihid kõrgele. Meie eitame ja arvustame diletantismi meeste juures, teeme seda ka eneste keskel. Kes kavatseb tegutsema hakata rahvusvahelisel pinnal, see peab ennast varustama suurte teadmistega. Kõige pealt peab tundma õppima oma riigi seadusandlust ja tegelikke olusid. Neid teadmisi omandab paremini tegelikus töös, igatüki oma erialal. Sotsiaalseid olusid ei saa tundma õppida raamatutest üksi, olgu raamat nii hääks ettenäitajaks kui tahes. Vastava kirjanduse kõige parem tundmine ei saa praktilise töö aset täita. Töö juures ei saa meie latvu haarata, võtta ainult seda, mis meid köidab, vaid peame sügavale tungima. Alles nii õpime uusi sihte nägema, et puudusi kõrvaldada ja kokkupuutudes teistega rahvusvahelisel pinnal oskame ennast maksta panna.

Tähtsam läbikäimisvahend on keel. Oleme sunnitud võõraid keeli õppima. Peab põhjalikult oskama vähemalt ühte võõrast keelt, et oma väiteid esile tuua ja kaitsta, lisaks peab aru saama veel mõnest võõrast keelest. Saksa, prantsuse ja inglise keel on rahvusvahelistel kongressidel nõue-

dis, pakkujalt, peenelt, loetavalt, mitteleetavalt, vastavalt üheloomele, kalduvustele.

Veel ainu ja talve pookijal on neil see võimalus. Siis pöördub lehekiilg. Tuluvad uued kriipsud. Uued inimesed. Võib olla foguni naistest mõned . . .

Ah, ärgem maaligem seinale tontel! Ärgem kollitagem enneaegu.

Las mehed mõnuhõõvad veel weidi isanda osas.

Las naised pühivad tolmule nende laudadel ja istmetelt. Võib olla ka kuubedelt, jaabastelt — kodus: isand on ju isand.

Las kirjutavad ses jaalis naistel-kirjutajad mõbedasti üles iga sõna, mis tuleb mehe suust.

Ka hilguse ja roppuse. Sest isand on iftagi isand, müüd ja — igamesti. Kas nii?

Käskija on mees, ja naine vaid tema käskude täitja ja „maim“. Kas nii?—

Sellised „fiisumõtted“ tulevad wist hämarusest. Just seal lenduvad nad nagu nahkhiired õõtulekul. Walgus toob ehk optimeeritumad mõtted?

Süütuwad tuleb saali seinatel. Siis kustuvad need ja tekib walgus laes. Helendab lagi, warjatud lampide lumas.

Dmapärane walgus on too . . . Olets nagu kerge

päitejearjatus ja silme ees nõrgalt juhtunud mõi kollakas wärwitunud klaas.

Wõi on ta tolle walguse jannane, mis järeleeb läännes, kus päiteje wiimased kiired teevad lahustumiswiftite lemmiktohtadele metjas ja nurmel?

Sarnane walgus peaks olema igas templis.

Selle walguse juures peaksid inimesed häbenema olla wäiklased ja rõwedad.

Selle walguse juures tohtisid nad liikuda ainult waitfist ja awäärilistelt.

Ent „majesteet“ seisab kõrgemal igajugusest müstilisest „prahist“: ta tuleb, ajab juttu ja naerab.

Toob pühalikku kotta äripäewa-õhtonna, lahkelid, mõnituse.

Toob tolmule ja prügi oma majesteetlikkudel, kuid ometi nii maistel jalgadel.

Kas ei peaks naised, need traditioonilised torra- ja puhtuwalwurid, siiski tulema siia, seaduste templisje?

Tulema täisõigusliste rahwasaadikutena ja näitama, kus nimelt pesitseb waimline walm ja prahst: kas parimal, pahemal pool? Keskel? Wõi igalpool?

Eh! sunniks naiste ilmunine mõnda laiajuulil meest hoiduma rõwedaib sõnu hammasse taga, kuu päädjeb eemale sellest ruumist?

tavad, kumba neist peakeeleks võtta, jäägu igaühe otsustada. Sellest saab ka üle.

Ja meie teised, kes meie koju jääme, ei keela oma huvi Rahvasteliidule ja tema tähtsamale harelule — Rahvusvahelisele Tööküroole, teadmises, et see on suur katse rahvastele kindlustada rahulist arenemist.

Kõvemini kui kunagi varem, põrkavad tulevik ja minevik olevikus üksteise vastu, sest vähesed oskavad muutunud pealesõjaaegseist oludest vastavaid järeldusi teha. Liig palju vana ripub meil veel jalgel, kuid meie raputame ka selle maha. Küll kohaneme.

M. Kurs-Olesk.

Selma Lagerlöf 70-aastane.

Rootsi valmistub oma suurima kirjaniku seitsmekümmendat sünnipäeva pidulikult pühitsema. Ja ühes Rootsiiga kõik Põhjamaad, Saksamaa, kogu kirjandusest huvitatud Euroopa.

Selma Lagerlöf — Euroopa vanem ja tunnustatum naiskirjanik — on see, kelle poole 20. novembril pöörduvad kõigi kirjandussõprade südamed. Täitsa tundmata pole Selma Lagerlöfi nimi vist eesti lugejaskonnalegi; kuigi tema pikemaid töid seni eestikeelses tõlkes pole ilmunud, on lühemaid jutustusi ajajooksul mitmesugustes ajakirjades ilmunud õige palju. Saksa keelt mõistvaile kirjandussõpradele on Selma Lagerlöf vististi vana hea tuttav, kuna saksakeelses tõlkes on ilmunud kogu tema toodang.

Selma Lagerlöf sündis 20. novembril 1858 kõrvalises, metsadetaguses Marbacka mõisas, mis läbi mitme põlve tema esivanemate omandus oli olnud. Niihästi isa- kui emapoolsete esivanemate seas oli mitu pastorit olnud, kellede

hoole all Marbacka võrdlemisi kehvast suurtaolust pikkamisi õitsvaks mõisaks oli muutunud. Marbacka, selle esivanemate eluaseme küljes ripub elatanud kirjanik tänapäevani kogu südamega. Ilusaimaid lehekülgi tema toodangus on lapsepõlve-mälestuste kogu „Marbacka“, millest hoovab sellast soojust, et see tuumemasegi lugejasse jäljed jätab. Kodukohas ja selle lähemas ümbruskonnas juurdub õieti kogu Selma Lagerlöfi toodang, võrsudes kodukooha omapärasest loodusest, kodukohta ümbritsevaist muinaslugudest ja vagajuttudest.

Jutustuses „Tükike elulugu“ jutustab Selma Lagerlöf, kuis temas seitsmeaastaselt loetud indiaanlaste-romaanil mõjul tekib soov saada kord kirjanikuks; kuis ta kaheteistkümnenda-aastana unistab näidendite kirjutamisest ja noore neiuna lugematud hulgad luuletusi paberile paneb. Enese loomupärasele alale satub kirjanik siiski võrdlemisi hilja. Kahekümne kahe aastana astub ta Stokholmi naisõpetajate seminaari

Wist ongi naistel tõusmas huvi seadusandlike töö vastu: rõdude ilmub hull naist, näod armustavalt tõhised.

Mehed ait, roheliste laudade tagant, heidavad pilte illes.

Kas otjivad need pilgud seiklusi ajaviiteks vaialeste puhul, mis pikad nagu meremadu ja igavad nagu palve arusaamatus metslaste keeles?

Ei wist! Wigemini peitub neis ärew küsimus.

„Naist, mida otjite teie siit?! Kas tahate ligemas tulewikus juba kasutada oma õigust istuda siin all, imponentes saalis, tähtjate roheliste laudade taga, wiibides ses müstiklises valguses luua seadusi?“

Teie suudaksite küll jaada siia. Teid, naist, on ju Gestis rohkem, kui meid, mehi.

Kuid meie õnneks ei mõista teie veel ihata võimu. Ei talpa hinnata oma arwu maagilist jõudu.

See ongi just tore!

Wah, naist, fullakejed! — näivad lausumat need pilgud, — teie olete võrratud just oma naitwuses ja jaamatuses! Ka sõnakuulmises ning alistumises olete südantlõhestawalt liigutatavad. See ongi see „igawesti naistel“ teie, mis meid nii äretult kütkestab.

Ragu inglitefi — blonde ja brunette — jurume

teid rinnale tantšuparketil ja igatselti intiimidel olengutel.

Õõdame teid maiustustega nagu puuris fanaari-lindu teratõstega...

Kuid ärge segage meid, jumala pärast, kui meil, meestel, on küll tõsine töö.

Hoiduge eemal. Waadake pealt. Imestage meie tarkust. Ka rumalust, — kui foowite. Sest kes võib kuulata isandat rääkimast wahel jekka ka rumalust oma ja teiste eralõhuts?

Meie võime kõik. Julgeme kõik. Julgeme hüüda ka naise-ümmardaja, naise-tolmupühkija juhtes:

„Ara pruugi juud oma „pea“ armustamisest! Ara pruugi seda kunagi, ei kusil tema kahjuts!“

Wõtke heaks, kui armustame meie, mehed, teid, naist, nõtru ja wäetikefi, oma meheliust tõrgusest. Kui teeme teid naeruwäärilisteks pilkepiltide ja ar-tikliks teudu enne meel, kui suudate midagi saawutada riiklifel wõi seadusandlifel tegeuwisareenil, enne meel, kui olete lõbandanud õieti filnigi tõsta nende „mägede“ poole...

Rahulduge sellega, et lubame teid teha seda ja teist „tubast“ tööd kantseleides ja büroodes meesjuhtide „kõualustena“.

ning alles Stokholmi hallide kiviseinte vahel selgub talle, et ta mitte ajaloolisi näidendeid ega tundeluuletusi kirjutama pole kutsutud; ta mõistab äkki, et tema ülesandeks on kodukohaga seotud muinasjuttude jäädvustamine. Ent kulub siiski veel aastaid, enne kui ta sobiva kirjandusliku vormi leiab ainele, mis tal nüüd alatasa meeles mölgub. Oli parajasti kirjandusliku realismi õitseajal, Selma Lagerlöf katsus valitsevale kirjanduslikule moele vastavalt kirjutada, sundis end kainele ja asjalikult jutustama, kuid laused kujunesid nii puiseks ja sunnituks, et töö kuidagi ei tahtnud edeneda.

Vahepeal oli tulevane kirjanik seminaari lõpetanud ja kümme aastat Landskronas õpetajaks olnud. Alaliselt meeli paeluv teos aga oli ikka veel kirjutamata; teada oli ainult selle aine ja peategelase nimi — Gösta Berling. Viimaks ei suutnud — nagu kirjanik oma mälestustes ütleb — kehastust igatsev aine kauem oodata; mis enam kui kümme aastat hinges nagu paisu taga oli olnud, kippus vägise esile. Selma Lagerlöf loobus kõigest kaasaegseist vormiduetest, kirjutas nii kuus süda ette ütles ning aastal 1891 ilmus tema esimene teos „Gösta Berlingi muinaslugu“, — ta kodukohaga seotud muinasjuttudest ja lapsepõlve mälestustest punutud romaan, mis oma romantilise veetlusega jalamaid lugejate südamed võitis. Sama sooja vastuvõtu leidis aastal 1894 ilmunud novellikogu „Nägematud sidemed“, mille sisuks rida idüllilisi kirjeldusi. Järgmisel aastal tegi Selma Lagerlöf pikema reisi läbi kesk- ja lõuna-

Euroopa, viibis siis lühikeste vaheaegadega aastate kaupa väljamaa reisidel, mis ulatusid kuni Egiptusesse ja Palestiinasse. Reisimuljete mõjul tekkis Sitsiilia lopsakat loodust ja omapäraseid elanikke kujutav romaan „Vastkristuse imed“ (1897) ja suurepärase rootsi talupoja hingeelu kirjeldus „Jeruusaleem“ (1901—1902). See kaheköiteline teos käsitleb rootsi maainimeste usulisi otsinguid, mis põliseid talupoegi sunnivad kodumaalt lahkuma ja Pühal Maal endile uut kodu looma. See meisterteos tõi Selma Lagerlöfide maailma-kuulsuse.

Selles lühikeses kirjutises on muidugi võimatu kõiki viljaka kirjaniku teoseid lühidaltki osutada. Neid kõiki iseloomustab mingi soe ja südamlik emalikkus, alatine ja muutumatu heatahtlikkus ning vankumatu usk inimesesse. Selma Lagerlöfi jutustusviis tuletab tahtmata ikka jälle meelde, et ta on naiskirjanik; kuigi ta oma parimais tooteis jutustab mehise rahu ja suurejoonelisusega, heliseb igas teoses siiski naiseliku suurmeelse headuse hingestatud alatoon. Enamik autori hilisemaidki teoseid käsitleb nagu eelmainitudki tema kodu ja selle ümbusega seotud aineid, nagu näiteks romaanid „Ühe mõisa muinaslugu“ või „Liljekrona kodu“, millede ained valitud kirjaniku esivanemate elust. Kuigi sellastes teostes üldinimlikke suurküsimesi ei puudutata, mõjuvad need ainekäsitluslaadi poolest ikkagi puhastavalt eluga lepival, sundides lugejat maakamarast kõrgemale vaatama. Mõlemas teoses kujutab kirjanik oma lemmikainet: ülevat, ilusat, kõikvõimast

Kõrgemat sorti tegemise — mõtlemise — võtame täielikult eneste õlgadele.

Mõtlemisest tekivad fortjud nätku ja mügarad teie jumalikult-kumerate kulmuveste kohale.

Sellepärast loobuge mõtlemisest kõrgemal määral. Väikesteks, vajaduslikuks mõistomiseks teie ajuteestele olgu: uute muustrite kombineerimine udusulgpadjatesse, millele paigutab mees meelelbi oma targa pea viibides teie mugavas buduaaris.

Ja kunstlilli võite teha. Ning proovida uusi toiduretsepte, mis hoiavad meid, mehi, rasvaminemast ka siis, kui liialdame jookidega.

Mis?! Teie vastate, et mees võib samuti proovida toiduretsepte nagu naine? Et mõnele mehele sobiks valge kotlamüts paremini kui diplomaadi tsilinder, või rahvasaadiku kaabu?

Sarnased jutud on puha jumalavallatud ja fannavad ehk suffraahistlikku ilmet.

Loobuge, loobuge neist, kallid kodukanafesed!

Lahutage meelt tantfuga ja muu kergepordiga.

Sügisel, ballide hooajal, on teil, linnanaistel, ohtvalt tegemist siidi ja pitsiga, brokaadi ja karusnahkadega, mida importseerimine külluses ja suures valituses juht teie ajavõtteks.

Manained ei vaja mänuasju. Nad istutavad siigijel ümber aiamaastikaid, soolavad seeni ja kapsaid ja puhastavad soolikaid. Ka ilusaid hane nuumavad nad meile mardipäevaks. Neil pole aega meid segada niikui nii.

Minge, minge ruttu ära teie, ninatargad, siit rõdult!

Minge kinni või operetti, et ei tuleks kiustust jaada rahvasaadikuks.“ —

Nii noomisid ja õpetasid naissi rõdul meeste pilgul alt, roheliste laudade tagant.

Pikkude hüpnos mõjub. Mitmed lahkuvad rõdult. Hõrenuvad naiste read.

Wõrratu kullahelgine valgus hõljub endiselt saalis, rahvasaadikute peade kohal.

On ehk „patt“ naistel rõõwida neilt osakenegi sellest aupaistusest?

Waja minna ära. Unustada jeaduste sünnipaik.

Parajasti on wajumas kinni üks, kui tajab üldine naer. Rõneleja on saanud maha jalustrabawa naljaga.

Kas mitte naiste arvel? — Nalja tegemine naiste arvel on viimasel ajal terawmeelsufe ülim tunnus.

Üks naerjatest jäi hiljaks: hirnastis weel tagatipuks nagu ärgates unest...

Milline mõõrastaw hirnastus!

armastust, kujutab seda temale omasel romantilisel viisil ning oskab jätta sügava mulje meie ajale nii võõra elu- ja tunnete-käsitusviisiga.

Armastus on peaaegselt ka sellases fantastilises teoses nagu „Surma voorimees“, mille sisu sarnaneb täiesti muinasjutule ja just selle tõttu jätab lugejasse sügava mulje. Armastuse all ei tule ses teoses mõista puhtfüüsilist tummet, isegi mitte hingestatutud poolehoiet, vaid ülmat hingelist andumust, mille ainsaks eesmärgiks armastatu hingeline päästmine. Veel laialdasemalt võetud armastuse mõistet käsitleb sõjasündmuste mõjul kirjutatud romaan „Püha Elu“, mille juhtmõtteks on õudust tekitada eluhävitajate vastu.

Ei saa salata, et sõda ja sõjaaegsed koledused Selma Lagerlöfisse jätsid nii masendava mulje, et selle all tema loomevõime tugevasti kannatas. Puhtkirjanduslikult seisavad sõja ajal ja esimesil pärast sõjaaegseil aastail kirjutatud teosed varem kirjutatuist madalamal, on laiavalgavamad, hõredamad, katkendlikumad. Hiljem päästab kirjaniku jällegi muinaslugude ja vagajuttude maailm, mis alati on lätteks olnud, kust ta loomevõime on aineid ammutanud. Selma Lagerlöfi kolm viimast romaani — „Kindrali sõrmus“, „Charlotte Lövensköld“ ja „Anna Svärd“ on üllatavalt jõu- ja hoorikkad, sundides aina imetlema seitsmekümne aastase kirjaniku nooruslikku tuld. Need kolm romaani, mis moodustavad ühtekuuluvat tervikut, on võrreldatavad Selma Lagerlöfi parimate meisterteostega, mida nad mõnes asjas isegi ületavad.

Ta kuulub nagu tulevat kuusagilt hämarast nurgast, mõne müstilise, tundmatu olevuse poolt. (Kõh-waajadid ei naera wist nii labaselt.) Keegi hirmutab seal pimeduses.

Kelle üle?

Kas mehe üle, kes ülima aqaruga ja ägedusega asub kaitsma oma kontsi juba siis, kui „waenlane“, — isejewisust ihkaw naine, — on meil alles kaugel mägede taga?

Kas naise üle, kes ei jõanda tõusta mäetippu ja lastuda seal auwäärilijel sammul alla, seaduste sünnipäia, otse roheline laua taga?..

Käo Orwik.

Lõunauinat.

Selma Lagerlöf.

Mällestuste kogust M ä r b a d a.

Leitnant Lagerlöf oli kindlal arwamisel, et lastel kõigepealt õppida tuli korralikult lõunauinatut pidama; ainult siis mõistis nad kogu eluaeg terveks ja tugewaks jääda ja kasulikkudeks, tublideks inimesteks kasvada.

„Kindrali sõrmus“ (ka eestikeelses tõlkes olemas, hiljuti „Eesti Kirjanduse Seltsi“ kirjastusel ilmunud) oma fantastikaga on järgnevaile romaanidele nagu sissejuhatus. Tundub, et saatustlikus sõrmuses kehastub tõesti mingi kuri saatus. Selma Lagerlöf, kes varem ikka uskus oma teoste tegelaste pääsmisesse, ükskõik mis sugustesse hädadesse nad ka sattusid, näib nüüd uskuvat kindlaksmääratud saatusesse, mis igaühle tabab ja millest võitu saaks ehk ainult kogu jõudu ühes suunas keskendav teguvõime. „Charlotte Lövensköldis“ võitleb vapper noor naispeategelane meeleheitlikku võitlust oma armastuse eest, kuna tema armastatu Karl August Ekenstadt, kellest parimat võiks loota, lodevusse ja jonnakasse kangekaelsusse laskub, millest pääsmist pole. Karl Arthur sunnib Charlotte Lövensköldi teisele mehele minema, võtab siis mingi tuju mõjul esimese vastutulija — Anna Svärdi — naiseks, langeb viimaks inetu ja tigeda kõstrinase Thea mõju alla. Anna Svärd osutub aga tubliks perenaiseks, võtab kümme vaest naabrilast oma majasse; Karl Anthuriga ei saa ta ometi hakkama. Mingi usuhullustuse mõjul rändab Karl Arthur ühes Theaga mööda maanteid, kuni viimaks Charlotte Lövensköld, kes pole lakanud teda armastamast, teda päästa katsub, saates teda Afrikasse misjonäriks.

Selma Lagerlöfide omase fantastika kõrval sisaldavad need romaanid palju juurdlemist usuküsimuste kallal, mida rohkesti leidub ka Selma Lagerlöfi varasemas toodangus. Uute

Kindlasti sõjendati see lastele ja jels otstarbeks mõttis leitnant igapäew kofe pärast jööki mõlemad noorimad enda „kontorisfe“, mis ajus maja wäikeses tiawas paremal pool hoomi.

Kontor oli õige awar tuba ja kõik seal oli wististi weel täpselt niisama nagu wanade pastorige aegu, mil see nende wastuwõtu-toaks oli olnud. Põikfeinas, just wastu uft, oli aken; selle ees seisis suur nahaga kaetud sohwa ja sohwa ees piklik-ümarmargune laud. Piki põhjapoolset seinat seisis efiti jäng, siis musta nahaga kaetud tugi tool, siis tuli suur must kirjutuslaud ja kõrge kapp hulga laegastega, mida sõhjonjäärirts kutsuti. Lõunapoolse pita seinat ääres seisis teine jäng ja teine musta nahaga kaetud tool. Siis tuli ahi ja selle kõrwal rippusid kolm jahipüski, kaks hülgenahkset jahitaskut, suur ratsawäe püstol ja kaks püskirohu-awwe. Florett ja murdunud mõõk olid seinat ristamisi ja keset rehmade-pärga ilufes suur pödraaw.

Lõunapoolses põikfeinas oli uft, ühel pool uft seinasse ehitatud ritetelapp ja teisel pool uft raamatukapp. M riitetaapis seisis leitnandi ilus rahatast; jama raha ja raubwits-tega kunstkunuga kasti, mida leitnandi isa, rügemendi kirjutaja, omal ajal oli tarwitanud, ja mis ühest nurgast oli sõestunud, kuna see korb peaaegu oleks põletatud.

Raamatukapis hoibis leitnant Lagerlöf oma suuri ar-

ja värsketena aga tunduvad need romaanid mingi realistliku jume, tegevustiku tugevama põhjendamise ja kergejalgse huumori tõttu, mis varem nii märgatav ei olnud. Selma Lagerlöfi maailm on ikka muinasjuttude ja kodukolga isepärasuste maailm, kuid kuidagi tundub ta meie ajale lähemale tulnud olewat, — see mõjub nagu sõbralik naeratus lahkel ja heatahtlikul näol.

Nimetamata ei tahaks lõpuks jätta Selma Lagerlöfi loomingus erikohal seisvat teost: lastele määratud kolmeköitelist jutustust „Nils Holgerssoni imeline reis metshanedega.“ Kes seda jutustust lapsena lugenud, sel kuulub see ilusaimate lapsepõlve-mälestuste sekka, nii palju on ses luulet, värskust ja veenvust. Jutustust lugedes tunned end tõesti ühes väikse Nils Holgerssoniga metshane seljas lendavat üle kogu Rootsimaa; arvad nägevat kõike, mis nägi tema oma teekonnal. Sooviaks, et see teos tõlke kaudu saaks kättesaadavaks ka eesti lastele!

Üldse on Selma Lagerlöfi toodang nii rikas kasvatavaist, ülendavaist ja vaimliselt ergutavaist momentidest, et selle kättesaamatust meie lugejatele küllalt kahetseda ei oska. Juba tema

tegelaskond üksi on väärt, et sellega tutvuks iga kirjandusesõber; meile, eesti lugejatele, tunduvad Selma Lagerlöfi loodud kujud pealegi väga kodustena, omastena ja lähedastena, nii palju on neis meiegi maailmestele omaseid iseloomu-jooni: tüsedat iseteadvust, mehiste tahtjõudu, paendumatut uhkust ja sihkust, kõige selle lisaks varjatud tunde hellust ja südamehealdust. Eriti soojalt joonistab kirjanik oma nais-tegelasi, peites neisse sageli rikkalikult luulet ja veetlust; Selma Lagerlöf näeb naisest peamiselt armastajat, hoolitsejat, aitajat, lohutajat ning helitajat — olgu siis mehe kaaslasena ja seltsilisena või emana. Sealjuures ei ole neis naiskujudes mingit ülitundelisust; need pole sentimentaalsed unistajad, vaid on enamasti igapäised, töökad ja teguvõimsad maailmised. Väga ilusasti ja suure seesinise arusaamisega kirjeldab Selma Lagerlöf lapsi.

Soovime elatanud kirjanikule ilusat ja õnnelise eluõhtut ka eesti naiste nimel! On ju igal naisel põhjust uhke olla sellase kaasõe peale ja niisama palju põhjust armastada ning austada seda viljakat ning väsimatut loojat.

Molli Püll.

Kuidas kasvatada tahet?

Tahe on nõrgeim hingelisi funktsioone. Kas me midagi tahame ei tea me tihti. Väid seda teame selgesti, mida me ei taha. Millest see asjolu tingitud,

meraamatuid, kjaas asusid seal kõik tahe sugupõlve kooli- raamatud. Sulf „Euroopa jututoa“ aastakäite seisid seal lähedas naabruses Homerose, Cicero ja Liviusega. Kapi pörandal asetsejid maamõõtmis-riistad, mis sellest ajast pärit olid, mil leitnant Lagerlöf oma matid korraldas; peale selle olid seal kastid õngeriiastadega, litnudega ja paljude muude asjadega.

Kui leitnant ja tema mõlemad tütrekesed tuppa olid astunud, siis oli nende esimene töö kärbsed välja ajada. Mä nad ja ukseid tehti pärani lahti ja leitnant Lagerlöf võttis käterätti, millega ta kärbsed taga ajas; mõlemad tütarlapsed aga võtsid põlled eest ja lehvitasid neid agarasti. Nad li- putasid ja jooksid, nad ronisid laudadele ja toolidele. Kärbsed lendasid mööda tuba ja sumisid ega tahtnud wäl- ja minna, pidid aga lõpuks ikkagi alistuma.

Kui kõik kärbsed olid kadunud, riputas leitnant Lagerlöf käterätti jälle seinale, lapsed sidusid põlled jälle ette ja aknad ning ukseid suleti. Kuid üks kärbes oli ikkagi veel toas; seda nimetati „wanaks kontori-kärbses“. Ta oli igapäevase tagaajamisega harjunud ja oskas end peita, kuni teiji taga aeti. Aga niipea kui toas jälle rahulik ja vaikne oli, tuli ta nähtawale ja istus lafte.

Kuid teda ei aetud taga, sest see kärbes oli neile liig ka- wal, sellest kärbsest ei saanud nad lahti, — seda teadsid leit-

nant ja lapsed väga hästi. Seepärast asusid nad nüüd järgmise lõunainaku eelse ülesande kallale.

Nahksohwale pandi kaks nahkpatja ja sulepadi leitnant Lagerlöfite pealuseks; sinna heitis ta pitaki, sulges silmad ja teeskles magamist.

Kuid siis tormasid tütarlapsed tema kallale ja heitsid walju kisaga tema peale. Nagu pallikest paisati neid kaugele keset tuba tagasi, nad tulid aga kohe jälle ligi nagu jonna- kad wäikesed keraakesed. Nad kiskusid leitnanti habemest, tutistasid juustest, ronisid sohvale ja tegid igasugu walla- tuft. Kui kõik kolm olid õige küllaldaselt löbutsenud, lastu- tas leitnant Lagerlöf käsi ja ütles: „Nüüd on küllalt!“

Kuid sellest polnud põrmugi abi, lapsed müra- sid rõõm- salt edasi. Nad ronisid sohvale, lastisid endid pallidena põ- randale paisata, tulid jälle ja kirtsasid ning käratsesid.

Kui veel küll aega nii oli müratud, lastutas leitnant Lagerlöf kaks korda käsi ja ütles: „Nüüd on aga tõesti küllalt!“

Ent ta see ei aidanud vähematki, lapsed tulid naeru ja kisaga tormates, paisati kaugemale eemale, kuid ei lastnud en- did ära tõrjuda.

Kuid nüüd ei kestnud enam kaua, siis lastutas leitnant Lagerlöf kolm korda ja ütles nüüd olewat lõpp, tõesti lõpp. Ja nüüd ronisid lapsed jalamaid endi sängi. Nad tõm-

mitte tahteavaldus kui laps karjub: „Ma tahan seda ja teist.“ See ei ole tahteavaldus, sellepärast et lapsel ei ole veel tahtet. Lapsel on vaid kapriisid, mille avaldused tihti on halva kasvatuse tulemusel. Tahte kasvatust algab alles kapriiside hävitusega ja kasvataja tahte maksmapanuga. Kui kahju, et nii paljud, paljud emad seda ei tea!

Muidugi, ka lapsel on oma mina, aga see on veel väga väike, väga egoistlik. Laps õppigu seda mina painutama ema laiemat kogemuse ees. Lapsel nimelt üldse ei ole teadlikku tahtet, vaid ainult terwe kompleks mitmesuguseid motiive ja tunde, mis teda tõukavad. Lapse tegemuses võtku ema initsiatiiv oma kätte, sest lapse tegemise põhjus ning siht on täiesti juhuslikud. Laps, nagu raukki seda teeb, toimib peaaegu alati egoistlikus juures, sest lapse- ja rauga-eas domineerib inimhinges egoism. Kui laps astub teismelise arengus etappi staadiumist teise s. o., kui laps priimaarjast minast on saavutanud sekundaarjast, siis on ta juba täiskasvanud inimene. Tema tegutsemad siis juba egoistlikkude motiivide kõrval altruistlikud, ta suudab võtta juba objektiveid seisukohti või kui subjektiivseid, siis ometi juba teatud vahetoras elutingimustega. Me sel puhul ütleme: inimesel on tahte. Lapse juures niisuguseid asjaolusid ei ole. Laps ei tea, millised järeldused on tema tegudel. Ta toimib ainult juhuslikult. Veel kord: lapsel ei ole tahtet, ja ema teeb halvasti, kui ta käib lapse tujude järele. Mäti maksma pannes oma egoistlikku primaarset mina, laps ei kasvata kunagi omale tahtet, saab jonnakaks, upjakaks, ei sünni enam teiste sekk, hakkab kõige nõudma, millest mõnu tunneb, satub alkoholi mõju alla, hakkab kirglikult juitsema, kaarte

mängima ja muud halbust harrastama. Teda ei suuda miski pöörda, ja ise ei suuda ta ka seda, sest tal ei ole kasvatatud tahte. Kui kahju on sellest! Kui kerge on sellest mööduda, kui ema aegjasti, juba kahest ja kolmandast elupäevast saadik, kasvatab lapsele tahte, s. o., kui ema annab lapsele oma tahte. Selle vastu võttes saabub ta juba pikapeale lapses enesest. Peab fordama, et kõige vähem arenenud on teadmisest tahte tegemus. See wist tuleb ikkagi sellest, et wanemad annavad lastele liig palju wabadust. Laps tarvitab maast madalast enam omawoli, kui see on temale hea. Ma ei taha mitte öelda, et laps ainult elama peab wanemate tahtest. Kaugel mitte. Täiskaswades ja ajawaimu tõugates, võib laps tihti wanemate waimulma enesest heita nagu wana riidetäki. Ometi lapseas peab wanem, eestkätt ema end maksma panema lapse juhtimises. On ema juutnud lapse niikaugele wiia, et ta tema sõnakuulmises on kindel, võib weenduda selles, et jällegi üks tahtejõuline liige inimesole waraks saab. Mii siis: sõnakuulmine on esimene aste tahte funktsiooni arengus. Kui juur wõit, kui seleni on jõutud!

Psühholoogiliste tõsiasiade mitteteadmise on saanud ja saabki kasvatuse juures saatuslikuks. Mis teeb näiteks koolis niisugune laps, kes ei tea midagi sõnakuulmisest, kes on harjunud tegema, mis temale meeldib? Peab tunnistama, et niisugusele lapsele kooli distsipliin ei meeldi, õpetus ka mitte, sest see piirab tema wabadust, fikseerib ta waimu, mida temale ei ole juba tarwis, s. t. mis ei ole temale meelmuõnda. Paremal korral istub ta aastat paar klassis aga harilikult ta ei istugi aastat klassis, sest õppendutogu on sunnitud teda wäljama.

basid endi peapadja wälja, panid pea alla ja sirutasid endid pikali et magada.

Ent näe, natukesel aja pärast hakkas leitnant Lagerlöf norskama. Ta ei norjanud just väga waljusti, kuid siiski küllalt waljusti, et mõlemad lapsed, kes harjuma pidid peale löömist magama, ärkwel püüsid.

Nad ei tohtinud tõusta, ei tohtinud liigutada ega teineteisega lobiseda, waid pidid üsna waguji paigal olema.

Nad silmitsesid pörandariideid pörandal ja waatlesid emand Lagerlöfi ja mamjel Lowiisa wanade kleitide ribakessi, mis pörandariidesse olid kujutud. Nad waatlesid tindipotti ja kirjutusulge, pödrasarwe ja jahitaskuid, floretti ja maailmatuuljat püüsi, mida jänestetappjaks kutsuti. Nad jälgisid ilustust laes ja loetlesid tähetesti seinapaberil, naelapäid pörandalaudades ja pilusid eesriietes. Tõesti aeg oli lastel väga igaw.

Wäljas afna taga kuuludus suuremate laste lõbusaid hääli, — neil ei tarwitsetud enam lõunainatut pidada. Ja wäljas sõid teised nüüd kirsse ja karumarju ja tooreid õunu, — nad olid wabad ja õnnelikud!

Laste ainjaks lootuseks oli kontori kärbes. Sest see sumises ja sumises leitnant Lagerlöfi näo ümber ja oli nii tüütaw kui wähegi wõimalik. Ja kui tal aga püstitust jatkas, siis pidi tal wiimaks õnneestuma isa uinakust äratada.

Mul on tare taewa all.

*Mul on tare taewa all,
Ümber tare pilvival,
Seinte turbeks tuuled suured,
Varjuks marumühinad —*

*Siiski — seinad toevad maas,
Nurgakivid sügawas;
Laotub laeks taevasina,
Pörandaks maamuld ja paas;
Vaat'vad aknasse maailmad,
Päikse-, kuu- ja tähtesilmad;
Kohab kambri laululaas. —*

*Nõnda elan, majan mina.
Otsid mind kust mujalt sina?!*

Anna Haava.

Koolist astudes ellu on lugu veel pahem: nii palju fiinatugi, nii palju piiniseid! Vastupanekuts ei ole tahe küllalt kindel. Ja jällegi on üks inimene elu-woolus põhja wajanud. Oh häda! Kas ei ole siis abi kufagil?

Abi ongi lähedal. Ema annab selle. Ema kaswatab oma lapsed tahteliselt kindlaks, andes lastele ije-oma kindluse. Ema, ainult ema! Wähemalt peaa-jalikult ema!

Kuidas ta seda peab tegema?

Enne muud, järjekindlusega. On midagi lapsel lubatud, täidetagu. Ei ole lubatud, jäädagu selle juure, nii et lapse mõtted kunagi ei liigu kopsipidi. Edasi, oldagu lapse vastu õiglane. Ülekohut tunneb laps täiskaswanust terawamini ja selle all mõib ta hinge

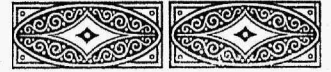
areng kistuda wiltu. Kui see tõit on täidetud, ei olegi tõfkeid tahte kaswatamisel.

Kõigest wõibduft peaks selguma emale, et lapse arengus tuleb eemaldada halwad mõjundid. Olets soowitaw, et ema oma lapse pärast kas wõi end kaswataks järjekindlusele ja õiglusele, nendele kahele alusele lapse tahte ülesehitaks. Siis ei oleks wahest kangel aeg, kus tegutsesid tahtekindlad inimesed. See olets siis see aeg kus ei näeks wastutawail kohtel kõlgaste lendamist, waid ustawat asjaajamist, raudset tödtahet. Kui ema wõtab aluses kaswatusel hingeteaduslikud tõstiasjad, kui ta järjekindlalt warustab selle alusega kaswatuslikud wõtted, peaks olema kaswatusel tulemus päris matemaatilisel õige. Ei teeks wiga, kui emadel see olets selge.

A. Ertel.

KROONIKA

Dr. Oskar Kallas 60 aastane.

25-mal oktoobril pühitseis meie jaadil Londonis, dr. Oskar Kallas oma 60 aastast jünnipäewa. Sel puhul wõttis kogu meie ajakirjandus hindamise alla dr. Oskar Kallas'e teeneid keeleteadlajena, jeltstomategelajena ja poliitikanehena ja kogu meie eesti jeltstomma head soowid lätsjib teele Londoni poole. Dr. Oskar Kallas on üks neid wäheleid eesti mehhi, kes kogu oma eluajal tõrgest on hinnanud naiste oja rahwa arenemisloos, kes on diei hinnanud ka eesti naise teeneid meie rahwa ja ühiskonna arenemisel. Naistsõitumise ja naishariduse täielise pooldaja- ja jõbrana on dr. D. Kallas mitmeti esinenud ka kõnebega eesti naistest ja tema ülesehitawast tööst. Meie naistsõitumise ja selle jaawutuste kohta tunneb dr. D. Kallas alati juurt ja tõst huiwi ja on sellele alati poolsehoidu awaldanud.

Gesti naised, kes pole jes mõttes palju hellitust leidnud meie meesgeelaste poolt, hindamad seda ja jaadawad omalt poolt jõeemaid jõeive lugupeetud jaaditule.

Loengud naistele Tallinna Rahwaõitkoolis.

Tallinna Rahwaõitkooli ja Gesti Naistsõrganisatsioonide Liidu ühijel eestwõttel korraldatakse iga nädal, igal esmaspäewal, kella 6—9 Tallinnas, pedagogilise muuseumi ruumides Wäike Pärnu mnt. nr. 19-a loengud naistele. Esimene loeng oli 8-mal oktoobril. Novembri ja detsembri kuu kawas on järgmised loengud:

Esmasp., 5-mal nov. k. 6—7 kõneleb dr. Alma Rostfeld-Säff: Emade ja laste terwishoid. Kella 7—9 kõneleb mag. Alma Martin: Energia kottuhoid koduses majapidamises.

Esmasp., 12. nov. Kella 6—9 kõneleb Tartu Naistsõhingu kutsekooli juhataja Alma Johanson: Kodukultuur.

Esmasp., 19. nov. kõneleb k. 6—7 dr. Alma Rostfeld-Säff: Emade ja laste terwishoid. Kella 7—9 kõneleb lastu-usteadlane preili Huit: Reemia naise igapäewases elus.

Esmasp., 26. nov. kõneleb k. 6—7 dr. Alma Rostfeld-Säff: Emade ja laste terwishoid. Kella 7—9 kõneleb mag. Alma Martin: Wüdsjeti küsimus.

Esmasp., 3. detsembril kõneleb k. 6—7 dr. Alma Rost-

feld-Säff: Emade ja laste terwishoid. Kella 7—8 kõneleb Liida Kirust: Wäitelaste kaswatusel. 8—9 kõneleb Emma Peterjon: Tütarlaste kaswatusel.

Esmasp. 10. detsembril kõneleb k. 6—7 dr. Alma Rostfeld-Säff: Emade ja laste terwishoid. Kella 7—8 kõneleb Liida Kirust: Wäitelaste kaswatusel. K. 8—9 kõneleb Emma Peterjon: Tütarlaste kaswatusel.

Esmasp., 17-mal detsembril kõneleb k. 6—7 dr. Alma Rostfeld-Säff: Emade ja laste terwishoid. K. 7—8 kõneleb Liida Kirust: Wäitelaste kaswatusel. K. 8—9 kõneleb Emma Peterjon: Tütarlaste kaswatusel.

Magu kawas loetletud ained tõendawad, selgitakse neil loengutel, misjuguieid kawatsekasje jattata ka peale jõulu, tõiki alajid, mis naistele ligidad ja neid tõstijel huwitama peaks. Oktoobrikuu loengud, mis juba mõddunud, ja mis olid jama huwitawad kui õpetlikud, tõendajid aga oma oja-wõhjate arwu poolest, et naistel jistki pole veel küllaldajelt huiwi oma enese ülesamete wastu. Soowitajime küll igale naisele, perenaisele ja emale osawõitka neist loengutele, joowitada ka neid oma tuhtawate ringis. Meie peame õppima hindama ka oma harilikku igapäewast tööd, peame katsuma suurendada ja täiendada omi teadmisi selle tege- wuse alal. Selleks pakuwad joodat juhust nimetatud loengud naistele.

Esimene eesti naisarst ülitkooli õppejõuts.

Anna Tartu ülitkooli juurest hiljuti lahkus farmakologia professor Loewe, tegi ülitkooli nõurkogu tema wanemale asistendile dr. Elije Käerb'ile ülesandeks lugeda käesolewal poolaastal kühiteje kurjuse eksperimentaal farmakologia üle. Ettelugemised on kaks torða nädalast.

Dr. Elije Käer õppis arstiteadust Tartu ülitkoolis, wälides oma eriaineks farmakologia. Ta on esimene naisarst, kes Tartu ülitkoolis ettelugemisi hattaab pidama. Soowime naiste teerajajale uuel alal õime sel puhul.

Rahwuswahelise Lepituskõidu konwerents Tartus 27—28 okt.

Rahwuswaheline Lepituskõit ajutati 1914. aastal, ilma- jõja puhkemisel. 1917. aastal oli Hollandis selle liidu esi-

mene rahvusvaheline konverents. Lepitustööd lõppisid esu maailmas, milles valitjes wiha ja waen, wõllus, jõda, rõhumine ja furnamine. Tema eesmärgiks on luua ühendust, milles walitsewad rahu, õigluse ja tõeliku wendluse humanitaarsed jõud. Enam veel: et jelles purustatud, fillustatud ja waenulikus maailmas ühenduses elada ja tegutseda, üksteist aidata.

Lepitustööd tööst on eriti huwitatud olnud algusest peale naised, kes ju ka kõige raskemal kujul tunda saanud sõja wiletsust ja purustamistööd.

Loodame, et lepitud tööd konverentsist Tartus (esimene Baltimail), mille kawa sõlmisid palju huwitawaid aineid ja mis kantud rahuaatest, ka naised osawõtjaid tarwiliku huwi ja armastusega rahupühkete vastu.

Raine ja matemaatika.

Naisliikumise algpäewil, kui armastati rõhutada naise alawäärtusliku mõistust ja sellega foku naisliikumisele hoopis anda, toodi alati esile naise nõrkusena tema wilets matemaatiline mõtlemine. Selle arwamise awaldajad, kes veel praegu elus, ei wäinud seetõttu küll unes, et aastal 1928 üks ülikool nii kaugele läheb ja saadab rahvusvahelise matemaatikute kongressile oma ametliku esindajana naise ja seda veel wanameelne inglise Oxfordi ülikool. Ni-

mett esitas Oxfordi ülikooli matemaatikute kongressil Wolognas dr. Dorothy Wrinch, Inglismaa kuningliku teaduste jekhi liige.

Rüütmised ja koostised.

Wastus küsimusele nr. 4 eelmises numbris.

Kui mee plekid pörandi wärwi sisse tekkinud, mis on tingitud sellest, et nad sinna kogemata unustuse jääd, siis on wäga küsitaw, kas neist päris lahti saab. Katsuge neid hõõruda linaseemne õliga.

Wastus küsimusele nr. 5 eelmises numbris.

Teie sulepatjad nõuawad arwatawasti põhjaliku puhastamist — neid peab pesema. Doome ühes järgmises perenaise numbris pikema seletuse sulepatjade pesemise üle. Toimige siis selle järele.

Wastus küsimusele nr. 6 eelmises numbris.

Nahtmööblid võib puhastada terpentiniga — hõõrudes neid willase lapiga. Kui nad wäga määrduvad on, siis võib kuuma wee sees wähe pödraarme soola sulatada, jahutamist sellega määrduvad kohad üle hõõruda. Peale puhastamist tulewad mööblid üle hõõruda wahu löödud munawalgega.

Cesti Haridusliidu poolt wäljakuulutatud näidendite wõistlus.

Räesolewaga kuulutab Cesti Haridusliit wälja näidendite wõistluse, mille ülesandeks on peamiselt meie maa näitelawade rahuldamine neile kõigiti sobivate algupäraste näidenditega. Wastawalt sellele palub Liit kirjanikke arwestada meie kelmiste või paremate maa näitelawade tehniliste wõimete-ga, ühtlasi ka sellega, et wõistlusele saadetawad näidendid arendaksid oma üldsihis meie maa- või rahwaelu loomingu positiivset suuna.

Wõistlusele saadetawad tööd tulewad adresseerida C. Haridusliidule Tallinnas, Rataskaewu 22. Tööd tulewad esitada märgusõna all ja juure lisada sama märgusõna kandwas ümbrikus autori nimi ja aadress. Tööde wastuwõtmise wiimaseks tähtpäewaks on 1. august 1929. a.

Läbiwaatamisele ja hindamisele tulewad ainult selgesti käsitji või masinal kirjutatud käsikirjad ja mis ei ole veel paljundamise või ettekande teel avalikkusele tuttawaks saanud. Wastasel korral saadetakse käsikirjad ümbrikus leiduwal aadressil autorile tagasi.

Kolmele wõistlusele paremaks tunnustatud näidendile maksetakse auhindadeks 1750 krooni: 1. auhinnaks 1000 kr., 2. auhinnaks 500 kr. ja 3. auhinnaks 250 krooni. Jury võib oma arwanemisel jätta mõne auhinna wäljaandmata või C. Haridusliidu juhatusel nõusolekul täiendawaid auhindu määrata.

Auhinnakomisjoni koosseis awaldatakse hiljemalt kolm kuud enne käsikirjade wastuwõtmise lõpp-tähtpäewa.

C. Haridusliidule jääb õigus kirjastada auhinnatud näidendite esimest trükki 20% autori honoraariga.

Auhinnatud tööde autorid on kohustatud lubama oma näidendeid maal ettekanneteks mitte üle 5 krooni honoraari eest ettekande pealt.

Auhinnakomisjon awaldab oma otsuse hiljemalt kahe kuu jooksul armates käsikirjade sisseandmise wiimaseks tähtpäewaks. Enne seda tähtaega ei pea Liit wõistlusest osawõtjatega mingit kirjawa-hetust peale käsikirjade tagasisaatmise.

Cesti Haridusliit.

Rodulinnud talwel.

Ikka külmemats muutuvad ilmad. Talw on ukse ees, ning pole enam kaugel aeg, mil kanad väljas enam wabalt liikuda ei saa. Siis peame nende söötmisele ja rawitsemisele jagama ka palju rohkem hoolt kui suwel, mil kanad käest antud toidule liigaks leiawad wäljast kõiki tarwilikke aineid. Wabalt väljas liitudes on kanad terwed ning munewad hästi. Talwel kitjas kanalas — wõi, halvemat juhusel, kusagil lehmalaudas wiibides, jääwad nad laisaks, istuwad õrtel wõi norutawad nurfades. Siis on ka haigused jagedased, ning munemisest pole juttugi.

Kui tahame kanadelt tulu saada, peame nende eest hästi hoolt kandma, sest kana on küllalt nõudlik loom, nii õhu puhtuse ja soojuse, kui ka söögi suhtes. Kui kanad asuwad lehmalaudas, on raske neid tarwilikul wiisil rawida, sest lauda õhk iseendast juba on neile kahjulik. On ka tähelepandub, et laudas peetud kanadel talwel tergemini harjad ja jalad ära külmuwad kui kanalas peetud kanadel, mille põhjuselks arwatakse olewat see sõnniku aur.

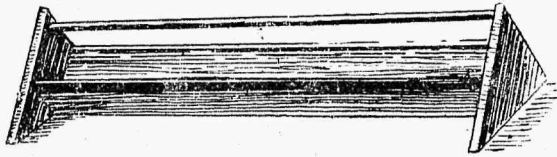
Hästi korraldatud kanalaut on meie farmil talwel tähtsaimaks eeltingimuseks tulujale kanapidamiseks. Enne talwe tulekut on soowitaw kanalaut weel kord põhjalikult ülepuhastada. Wistame sõnnikut wälja, pühime lagi, seinad ja põrandad luuaga üle, lujame fogu kanalanda üle ning kallame ka põrandale lubjapetti, wõi wistame mõni labida täis kustutamata luoja. Ei tohi unustada ka pesakaste ja õrresid. Neid wõib puhtaks pesta kuuma lehelisega, millesse oli segatud wähe kreoliini. Kastidesse paneme wärsket põhuhelskit ning kasti pragudesse riputame Persia putukapulbrit. Õrri määrime talwel sagedasti petroleumiga. Sarnane põhjalik puhastustöö on kõige paremaks söödikute wastu wõitlemise abinõuks. On kanalaut korralikult ära puhastatud, toome sinna wärsket liiwa, millist $\frac{1}{2}$ —1 jala paksusest põrandale paneme. Liiwa peale puistame $\frac{1}{2}$ jala paksusest turba puru wõi põhuhelskeid. Sel moel kaetud põrandal ei hakka kanadel jalad külmana. Magamis õrte alla asetame wastawa laiusega ja pikkusega laudadest aluse, millele riputame wähe turbapuru. Laudu saab õrte alt wälja tõmmata, mille tõttu on hõlbus neid paar korda nädalas sõnnikust puhastada ning iga päew wärskes turba-

puruga üle riputada. Kanalanda ühte nurka korraldame kanadele supelruumi, eraldades seda laua abil muust laudast. Nurka toome mõne ämbri täie tuhka. See sissejääde on kanadele wäga tarwilik, sest tuha sees supeldes, häwitawad kanad hulgaliselt neid piinawaid söödikuid.

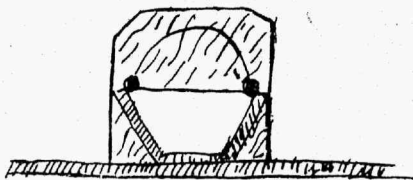
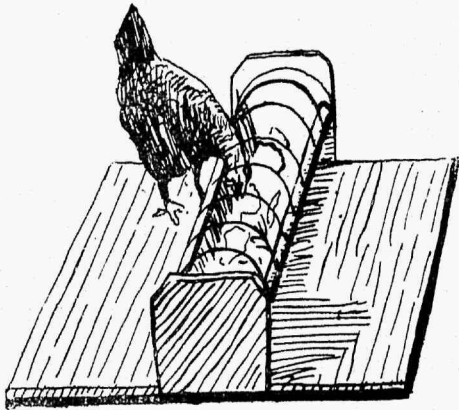
Samuti tuleb hoolitseda ka söögi- ja jooginõude eest. On soowitaw muretseada kanadele eriti söögi- ja jooginõusid, mis nii on tehtud, et kanad jalgadega ei jaats sisse minna. Puust künad wõi mollid ja isetaituwad jooginõud on kanade jaoks kõige otstarbekohasemad. Nõusid peab alati puhtad hoidma. Kuniagi ei tohi wärsket toitu wanadele peale panna, siis lähewad sööginõud hapuks. Kui kanad ei söö kõike toitu ära, peab üle jäänud toit ära koristama ja sööginõud kohe üle pesema. Wähemalt üks kord nädalas peab sööginõud lehelisega üle pesema. Kanade söömine, eriti talwe ajal, nõuab täpsust ja puhtust. Toitu peab puhtalt valmistama. Kartuleid, juurwilja, kui neid kanadele keedetakse, peab enne keetmist puhtaks pesema, mitte, nagu see meil sagedasti wiisiks, neid pesemata patta ajama. Hapuks läinud toit on kanadele wäga kahjulik. Kui toit on alati halb, saawad kanad raskeid seedimisrikkideid. Igauks wõib isegi arwata, et haige kana ei mune, seepärast peamegi kanade söötmisel äärmiselt hooljad olema. Kuudas korraldame talwel kanade söötmist? Hommikul anname neile pehmet toitu. Puder olgu soe; teda valmistatakse keedetud kartulitest, kliidest, jegawilja jahust, peeneks hekseldatud ristittheintest wõi nõgestest, liha- ja juurwilja jahust, kooritud piimast, fondi jahust. Puderule wõib lisada ka wähe soola ja fosforhapu luoja, kui need ained ei ole kanalaudas erinõudes kanadele alati kättesaadawad. Ristittheinaja nõgeshekslite asemel wõetakse ka „heimamarjad“ s. o. peenike lehtede ja heinasemnete puru, nagu seda leidub heinaküünides ja lauda päälistel. Heksleid wõi heinamarju, samuti ka lihajahu walatakse õhtul keewa weega üle. Hommikul segatakse sinna juurde keedetud kartuleid, peeneks raiutud juurwilja jahu, kliid, kooritud piima jne. Puder ei tohi olla liigwedel, sest see ei maitse kanadele mitte hästi, ning ei

ole ka nende terwijele kasulik. Niiskust tohib ainult nii palju olla, et puder korralikult jaab segada.

Pehme toidu täiendusiks anname kanadele too-
rest toitu s. o. kapsalehti või loomatoidu juurikaid.

Kanade mold.

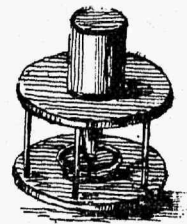

Kanade kina.

Mõni kapsapea või kasvama hakanud juurikas seo-
takse nõbri otja, mis kanalauda laelt alla ripub, nii
et kanad toitu nakkides igatord peavad üles hüppama.
Sellega antakse kanadele võimalust liikumiseks. Sa-
ma otstarbel visatakse kanadele päewa jooksul ka mõni
peotäie teri põhu hulka, mis neid siblimisele meeli-

tab. Siblimisel kanadel ei hakka külm. Üldse on lii-
kumine väga tähtis tegur munajaagi tõstmiseks. Head
munejad on teatavasti alati liikuvad, tuma nurgas
norutajad enamasti ka lairjad munejad. Shtul anname
kanadele alati teri (otre, nisu, kaeru, kuid mitte ru-
kist), tefkniise kana kohta umbes 40 gr. Terad seedu-
wad aeglasemalt, kui pehme toit. Piika õõ jooksul on
kanadel aega teri seedida.

Kanade toidus tähtsaks olluseks on fosforhapu
lubi. Teda sisaldub rohkesti kontides ja munakoor-
tes. Neid kanadele igapäew söstes, pole tarvilik
toidu hulka fosforhapu luoja segada, küll aga, kui neid
ei söõdeta. Kanad tarvitavad toidu seedimiseks ka
rohkesti peeneid kiive. Katsjete abil on kindlaks teh-
tud, et päewa jooksul kana tarvitab 10—15 gr. od-
ratera suuruseid kiivikefi. Et kanadele kiivikefi ja luoja

Kanade jooginõu.

alati oleks tarvilikul määral kättejaadaval, on kõige
otstarbekohasem täita mõni kast või moll puhta liiva
ja kruusaga ning segada sinna hulka purustatud konte,
teotarpe, puusüsi jne. Täidetud kast paigutatakse ka-
nalauda ning jäetakse alaliselt kanadele noffimiseks.
Tarwiduse järele kifatakse sinna üht või teist ainet
juurde. Kanadel olgu alati tarvitada värsket wett.
Jooginõu peab olema puhas. Kõige paremad joogi-
nõud on ise täituvad, mis koosnevad kummuli pude-
list ja kausikest. Nii kana, kui pudelis on wett, täi-
tub kausike weega igatord, kui kanad sellest joowad.
Jooginõu seisab hõpsasti puhas, sest kanad ei saa jal-
gadega sisse astuda. Kui kanalaudas walitseb kindel
ford, kui on puhtad söõgi- ja jooginõud ning toitmine
sünnib dieeti, pole karta kanade haigeks jäämist. Hoolda
sõõtmise ja rawitsemisega loome hea aluse korralikule
mma toodangule.

H. Brauer.

Hoolitsege wiljapuude eest.

Kui väljas kõit muud hädatarwilikud töõd on
tehtud, kartul ja juurwili koristatud, kapsad lõigatud,
jattub perenaisele wähest aega ka wiljapuuaia jaõks.
Seal leidub weel rohkesti töõd. Osa marjapõõsaid on
alles puhastamata ja põõsaste alune maa kohenda-
mata. Ka wiljapuud wajawad korraldawat kätt. Mõ-
ned on üleni sammasdega kaetud, teistel on kroon liig
tihedaks kasvunud, kolmandatel on mõni suur ja sü-
gaw haaw, milline wajab rawitsemist. Harwa küll
meie perenaised julgewad kätt panna wiljapuu külge,

sest nende arwates on see meeste töõ. Kui aga pere-
mees wiljapuuaia jaõks aega ei leia, peab siiski pere-
naine ka seda töõd oma peale wõtma. Kuigi esiteks
wast on see temale wõõras, harjub ta peagi sellega ära,
ning wasti jaab see talle armsaimaks töõks. Kaht-
lemata on mõnel kenal sügisepäewal palju mõnusam
aias wiibida, kui suitsujes kõõgis või kitsas toas. Sü-
gigestel töõdel marjapõõsaste ja wiljapuude kallal on
palju ühisi. Nii põõsaste kui ka wiljapuude alune maa
tuleb labidaga kuni ½ jala sügawuseni ümberkaewata.

Liig tihedad pöösad ja liig patjuks läinud puukroonid tulewad harvemaks puhastada. Puhastades tulewad kõigepealt wälja lõigata kõik kuuwanud oksjad. Wiljapuude krooni lõikamise kohta on raske juhtnõre anda, sest iga puu nõuab isejugust käsitlemist, ning krooni lõikamine nõuab palju wilumust ja head asjatundmist. Oskamatu lõikamisega võib kaju ajemel aina kahju teha. Üldised põhimõtted krooni lõikamisel on järgmised:

1) Kõrvaldamisele kuuluvad kõik kuuwanud ja poolkuuwanud oksjad.

2) Liig tihedalt kaswawateist okstest kõige nõrgemad, haiglad ja vähem wäärtuslikud.

3) Üksteist hõõrivateist okstest vähem wäärtuslikud.

4) Kui kats oksa üksteise liigistiku rööbiti kaswawad, tuleb neist kõrvaldada nõrgem, või muul põhjusel vähemwäärtuslik.

5) Weiklaswud tulewad kõrvaldada kui neist mõnda ei taheta kasutada krooni uuendamiseks.

Võitehaawad peawad võimalikult siledad olema ning neid on soowitaw poolwähaga ülemäärada. Suuremaid okski ei ole soowitaw sügisel mahasaagida, sest haawade kaudu võib külm puule wiga teha. Saagimist on soowitawam ettewõtta kewadel, märtsi-aprilli kuul, mil suurimad külmad juba möödunud.

Kui wiljapuude okstele on palju sammalt tekkunud, tuleb jeda niiske ilmaga harja abil maha puhastada. Sammal takistab puu hingamist ning on warjupai-gaks paljudele kahjulikkudele putukatele. Samuti tuleb maha puhastada puutüwedelt torpa, s. o. wanu,

lahtiseid puukoore tükke, mis jagedasti ärawarjavad puukoore haawu ning nendes peidus olewaid putukaid. Üksiks tulewaid haawu tuleb kuni terve puuni ära puhastada ning sawi ja lehmaõnniku seguga ülemäärada. Lõpuks peab ära puhastatud puud üle lujajama, mille juures soowitaw on ka puulatwu lubjapiimaga ülepritsida.

Lupjamine võib sündida kas sügisel või warakewadel. Lupjamine häwitab sammalt ja koore lohkestes peidetud putukaid ning kaitses puud warakewadel päikese häwitawast mõjust. Teatawasti hukkub meil kõige rohkem wiljapuid juht kewadise päikese tõttu, sest päikese sulatab päewal puu lõunapoolsetel külgedel mahla üles, mis õõsel uuesti jääks tardub. Kordum sulamine ja külmamine on äärmiselt kahjulik puule ning võib talle isegi hukatuseks olla. Kui puukoore on lubjatud, ei pääse päikesekiired nii mõjule ega saa ka külm nii palju kahju teha.

Sügisel tuleb wiljapuid wäetada. Antakse üks tugew koorem sõnnikut 2—3 aasta peale igale täiskaswanule õuna ja pirni wiljapuule. Kui iga aasta on võimalik wäetada, saab wastawalt vähema sõnnikuhulgaga läbi. Kõige kohasem on hästi tõdunenud peenike loomafõnnik. Sõnnik riputatakse puukrooni ulatuses puu alla maha, kuid nii, et puutiwe läheduses maa tühjaks jääb, sest peenemad juured, mis umbes krooni wälimise piirjoone kaugusel mullas asuwad, saawad wäetist kõige paremini arakasutada. Wäetis kaewatakse labidaga kergelt mulda, millega ühtlasi sünnib ka mullapinna kohendamise.

H. Brauer.

Rooside talwefate.

Kes omas aias roose kaswatab, teab, et neid talweks peab külma kaitsmaks kinni katma. See toiming on õige lihtne, kuid nõuab siiski asjatundmist, sest juhtub kaunis palju, et roosid talwel hukkuvad, olgugi et neid sügisel kinnikaeti. Wiga tehakse jagedasti kattematerjalil walikul. Mõnikord muutub roosidele saatuslikuks ka halvasti walitud kinnikatmisaeg ja kewadel liig hiline lahtikatmine. Ei ole soowitaw roosi kinnikatta niiske ilmaga, sest siis kattematerjal saaks ka niiskeks, mis roosidele kahjulik. Kewadel roose liig hilja lahtikattes, meelitame neid sooja katte all kaswama hakata; kui lõpuks neid lahti katame, ning mõni hiline külm weel neid tabab, on nad kadunud. — On palju pistasju, milliseid wõhib ei tea ega osta tähelepanna, ning mis õrnale, kaunile taimele saatuslikuks wõiwad muutuda. Harwa meie perenaiste hulgas on asjatundjaid roosikaswatusel alal, sest puudub aeg tarwilikkude teadmiste kogumiseks. Kuid wähe on ka perenaisti, keda ei huvita see ilusaim ja kaunim lill, ning kes ei tahaks teda oma aias kaswutada, ja tema eest asjatundlikult hoolt kanda. Sellepärast toon allpool mõningaid näpunäiteid, mis roosifõrale — wõhikule wõiksid wast kasulikul olla.

Roose ei maksaks sügisel liig wara kinni katta, sest wähe külm ei tee neile wiga, waid on juht kaaluk, jelles mõttes, et paneb nende kaswu lõpuliikult seisma ja walmistab noort suwe jookkul kaswanud puud. Sellepärast roosid kaetakse alles siis, kui maa juba kergelt külmanud on. Et neid aga külmanud olekus ei saa maha paenutada, peab mahapanek sündima enne külmetamist. Sealjuures lõigatakse roosidel kõik külge jäänuid lehed maha, sest lehed lähewad talwel mädanema ja wõiwad ka pöösastele kahju teha. Mahapanud pöösad ja tüwed kinnitatakse maa külge puurõõnifudega või ristamisi maa sisse pistetud waiade abil.

Õiearansi hädaohtlik roosidele on talwel niiskus, jellepärast kui maapind on niiske, peab kohale, kuhu roosid maha pannakse, kuiwa liiwa, turbapuru, lina-liusid või mõnda muud raskesti mädanewat ainet hunnikusse kuhjama, mis roosidele heaks kaitsmaks liigniiskuse vastu. Mahapanud pöösaid kaetakse pealt mullaga, millist korralikud hunnikusse wõikata ja pealt labidaga kinni lüüakse, et wegi paremini alla woolaks ning mitte maa sisse ei imbuks.

Kõige paremaks katteinaks roosidele on kahtlemata muld, kuid teda saab kattes tarwitada ainult

jeal, kus maapind on kuni. Mullaga katmist peab teostama juba siis, kui muld ei ole veel väga kõwaks külmanud.

Muude katteainete hulgas on eeskõige kuuse- või kadakaokjad. Väga hea on järgmine katmisviis: mahapandud roosidele laotatakse tihedalt kuuse- või kadakaoksi, mis roosidele heaks kaitseks mitte üksnes külma, vaid ka hiirte vastu. Okstele laotatakse peale kas pikki õlgi, pillirood või muud wett ära juhtivat materjali. Kui neid ei ole, võib kuuseoksi lihtsalt pealt mullaga katta ning muld pealt labidaga siledaks liia.

Roosidele on hädasohtlik kattedeks tarwitada mõne-juugust materjali, mis kergesti mädanema hakkab või palju niiskusi enesesse imeb, nagu põhku, põhust sõnnikut, puulehti, esimesed kaks ei ole ka sellepärast kohased, et neisse heameelega poewad talweks hiired, kes roosioksi või juure hakkawad närima ja sellega palju kahju sünnitawad.

Tähtsa kõlbmata rooside kattedeks on wärsked sõnnik, iseäranis hobuseõnnik, sest õrnemaid roose häwitab juba käärimisel tekkivad gaasid (ammoniak). Sõnnikut ja teisi kergesti mädanemiseid aineid saab hädakorral ning teiste ainete puudumisel tarwitada roosidele pealmiseks kattedeks, kuid nii, et nad roosioksstega mitte otjekoheselt kokku ei puutuks. Näiteks, mõiks roose ehitada katta liiwa- või mullaga ning pealt sõnnikuga või lehtedega. Siiski on see katmisviis halwem, kui eel- pool toodud, kus roosipõõsaid kaeti kõigepealt kuuse- oksstega.

Kui palju roose on istutatud ligistiftu ühele peenrale, võib neile ühise katet walmistada järgmisel wiisil: pikuti üle peenra pannakse waiadele toetuw tugew lott, millele risti kahelt poolt katus moodi seotakse mõned latid või waiad, nõnda, et üks ots neil toetub maale, teine ots pikuti latile. Sel moel saadakse alus- tugesid peale pandawale katematerjalile — kuuseokstele, õlgedele, pilliroole j. m. Katuse all olewatele roosidele aetakse muld võimalikult kõrgele ümber tüwe,

millega wäärisuwe koht saab kindlasti külma vastu kaitstud; kuigi peaks juhtuma, et külma pealmsi roosioksi ärawõtaks, hakkaks roos altpoolt jälle kaswujid ajama. Ka ümmarguse peenrale istutatud roose saab sedamoodi ühise kätte alla paigutada. Mustoe moodustamiseks liiuaks peenra keskkohta teiwad, mille külge kinnitatakse rida lattijid, mis kõik ühisest keskko- hast wälja lähewad, ning mille otsad maad vastu toetuwad. Kaetakse samuti nagu eelpool.

Õrnemaid Tees-, Nojette-, Bengal-, Bourbonroose on siiski tarwilik sügisel juurtega maa seest wälja wõt- ta ja talweks keldrisse, või muu külma kindlasse kohta paigutada, kus temperatuur ei tõuseks üle 2° K. Et roosid sagedase maa seest wälja wõtmise ja maa sisse paigutamise all ei kannataks, on soovitatav külmatar- maid sorte allgusest peale korwidesse või kastidesse istutada, millega neid siis ka sügisel maa seest wälja- wõetakse ning kewadel jälle maa sisse istutatakse.

Tüwiroosid, mille tüwi liig tugewaks on kaswanud ning mahapanekut ei kannata, kaetakse maast labwani kuuseokstega, õlgedega, pillirooga j. m. Enne kinni- katmist peab tüwiroosi 1 või 2 tugewa maa sisse löb- dud teiwa külge korralikult kinnitiduma, et ta tuule käes ei kõiguks ja et talwefate ühes lume raskusega teda kätt ei murraks.

Kewadel sündigu lahti katmine võimalikult wara, kergitades järk-järgult katet, et roos saaks külme- ma õhuga harjuda. Kui liig kaua roose jäetakse kätte alla, hakkawad nad liig wara kaswama, ning wõiwad peale lahtikatmist isegi wäikese külma tõttu hukkuda.

Kuna wäljas kaswawaid roose talweks kinnitac- takse, peab potiroosi paigutama wilusse, kuid walge ja kuiwa ning hästi tuulutatawasse ruumi, mille tempe- ratuur ei langeks alla 0°. Kui potiroosid talweks jää- wad sooja tuppa, jatkawad nad kaswamist, kuna loo- mulik oleks neile talmerahu, mille järele algab kewadel uue jõuga kaswamine ning rikkalik õitsemine.

H. Brauer.

Mardihani.

Mardihani on saanud meil traditsiooniks. Selle- kohta, miks hane juft Mardipäewal süüakse on olemas nii mõnigi muinaeajut. Üks neist on näiteks jarnane, kus arwatakse, et hane tapetakse ja süüakse Mardipäe- wal Juhan Kuski mälestuseks, kes leidis surma tule- riidal usupuhastuse ajal Martin Lutheri kaawõitle- jana.

Enne tapmist nuumatakse hane 3—4 nädalat. Nuumatakse loomulikult ja mitteloomulikult. Loomu- likult siis, kui hane lord päewas wälja lastakse ja teda terawilja ja pehme toiduga wahelduvalt toidetakse. Mitteloomulik nuumamine on see, kui hane kitta ruu- mi paigutatakse ja talle pehmet toitu wägivaldselt sisse topitakse. Et wiimane nuumamise wiis osalt looma piinamine on ja igauks sellega walmis ei saa, on loomulik nuumamine soovitatavam. Nuumatud

hani kaalub 8—12 n., mis oleneb muidugi hane tõust. Hästi nuumatud haneliha, samuti rasw. on walge, rind lihaw ja tiwa all pak raswa kord. Teise aasta hane on kõige paremad nuumamiseks.

Peale tapmise ja puhastamise peab hani wähemalt 2 päewa seisma. Wida wanem hani, seda pikem seis- mise aeg. Hane küpsetatakse kõrge serwaga malmist pannil. Enne küpsetamist hõõrutakse hani seest- ja wäljastpoolt soola ja sidruniga, soowi korral täidetakse kas pestud õunte või pool pehmeks hautatud kapsa- tega ja õmmeldakse kinni. Panni põhjale walatakse wett ja seotud hani asetatakse selg ülespoole pannile. Uhi peab olema kuum. Küpsetamise ajal walatakse pannile wahetewahel keemawett ja selle wedelikuga walatakse sagedasti hane. Kui seljapool pruun, keera- takse hane rind ülespoole. Hane küpsetatakse 2—3

tundi. Kui hani küps, tõstetakse ta waagnale ja pannil olemalt leemelt kooritakse rajw, walatakse keewawett juure ja keedetakse läbi. Ühte hane võib 18 osaks lõigata. 2 tiiva, 2 jalga mõlemad lõigatakse pooleks ja iga rinnapool 6 osaks. Lahtilõigatud osad asetatakse tagasi wana kohale, nii et hani jällegi terve sirju omab. Hane valmistatakse järgmiselt:

1) Hani pruunistatud kartulitega ja puna-kapsa salatiga.

2) Hani täidetud õuntega.

3) Hani täidetud hapukapsastega.

4) Hani täidetud õunte ja hapukapsastega.

Hane sifemistest, peast, jalgadest, samuti ka küpsutatud hane kontidest valmistatakse leemesid.

Walge leem kruupidega.

Hane pea, jalad ja tiiva osad ja sifemised pannakse külmale weele ja soolaga tulele. Samuti ka peened kruubid eraldi. Kruubid ja leem keedetakse 2 tundi Sellejärele kurnatakse leem läbi sõela ja walatakse kruupidega ühte. Kooritud hapuõuntest lõigatakse wiilud ja keedetakse leemes 10 min. Munakollane ja hapukoort liitakse leeme liinas wahule ja leem walatakse wahelhaawal juure. Hane maks ja võib samuti peeneks lõigatuna leeme sisse panna.

Pruun leem hapu kurtidega.

Küpsetud hane kontid raiwatakse tükkideks ja pannakse külmale weega ja soolaga tulele. Keedetakse 2 tundi. Kartulirauaga wõetakse wäikesed ilukartulid, hapukurt lõigatakse peeneks ja mõlemad keedetakse leemes pehmeteks. Munakollane ja hapukoort liitakse leeme liinas wahule ja leem walatakse wahelhaawal juure.

Küpsetatud hane kontide ümber olewast lihast valmistatakse haneragu.

Haneragu.

Katla põhjas lastakse wõi ja jahu läbi keeda, lihatse liha, leent wõi keewawett juure ja keedetakse 10 min. Peeneks lõigatud liha pannakse jaadud kaste sisse ja lastakse ford läbi keeda. Maitse järgi soola ja hapukoort. Niis keedetakse soolawee sees ja asetatakse ümariku waagna serwale moodustades rõnga. Rõnga sisse pannakse liha.

Hane maksist valmistatakse maitsewat pasteedi.

Hane pasteed.

3 hane maks keedetakse üks tund soolawees. Metakse 2 fordä läbi lihamašina ja siis hõõrutakse weel läbi tiheda sõela; $\frac{1}{2}$ n. wõid ja $\frac{1}{4}$ n. hapukoort hõõrutakse wahule ja maks lihatse wahelhaawal juure. Sool maitse järgi. 1 wiinatlaas rummi wõi konjaki walatakse sekka (wõib ka ilma) ja pasteed segatakse kuni ta täiesti ühetajane on.

Nii võib siis kasutada kõik hane osad maitsewate toitide valmistamiseks. Et hani, samuti kui kõik raswased toidud raskesti seediwad, siis on soowitaw hane peale järeldõggiks hästi maitsewat ja witaamiinirikast toore puuwilja salatid valmistada.

Zoore puuwilja salat.

1 nael banaane, 3—4 apesiini, 1 sidron, 3—4 magusat õuna, peent suhkurt.

Kooritud banaanid, apelsiinid, sidron ja õunad lõigatakse terawa noaga waagnal rõngasteks. Apelsinidel, õuntel ja sidronil — jeemned wälja. Wõetakse sügaw klaasist nõu ja laotakse puuwili segamini maitse järgi suhkurt pannes. Ülemine ford ilustatakse puuwilja rõngaid maitsekalt ladudes. Salat wiitakse külmale tohale.

Seened ja nende tarwitamine.

Seente wäärtus toiduainena leiab iga aastaga ikka enam tunnustamist. Samuti nagu aiawilja häid omadusi alles wiimajal ajal täiel määral tundma on õpitud, soowitatakse nüüd ka seenti süüa samuti nende toiduawäärtuse kui kasu pärast inimese terwile.

Wärsked seened jarnanewad oma toiduawäärtuse poolest paremale aiawiljale. Nende mitmekesine tarwitamise wõimalus kõneleb ka nende kasuks. Neid võib süüa värskelt, neid võib talwets kuitwatada ja mitmet wiisi sisse teha. Nende walmistamiswiis on enamalt jaolt lihtne, kiire ja mitte kallis. Eriti neil, kes ise seeni korjawad, seega pea kõigil maaelanikkudel, ei maksa nad midagi.

On tingimata tarwilik, et juba lapsi õpetatakse seeni tundma, wahet tegema mürgiste ja sõdamate seente wahel. Seest kogu seeneroog võib muutuda maitsetuks, kui selle hulka sattuwad halvad wõi mürgised seened.

Ka peab mõistma seenti õigel wiisil toiduks ettevalmistada. Walest walmistamiswiisist on tingitud mõnedki seenemürgitused. Seba hädaohtu ei ole, kui seente walmistamisel toiduks kinni peetakse järgmistest juhtnöõridest:

Korjata tohib ainult laitmata terweid, mitte wanu, wesi-seid ja usitanud seeni. Wärskest korjatud seened tulewad kohe puhastada mustusest, tigudest jne. Kui samal päewal mahiti pole neid lõpulistult puhastada ja toiduks valmistada, laotatakse nad lauale laiali — (mitte kuhjas) järgmise päewani. Rauem kui üks päew ei tohi seeni seisma jätta.

Tarwitamise eel puhastatakse seened, pehmeksäinud kohad lõigatakse wälja, nahk tõmmatakse maha ja warrest jäetakse alles ainult täitsa terwed ja pehmed osad, siis pestakse seened.

Meil on wiisiks seeni enne tarwitamist tublisti kupatada. Wäljamaal jeda ei tehta, waid arwatakse, et kupatamisega kaotki lähed seente kõige parem lõhn ja maitse, mis ju ka õige. Minult temadseen (moschel) nõuab tublit kupatamist, sest see sisaldab mürgist ainet (Seswella hapet).

Eriti kui seened on oma korjatud ja kui korjaja tundis seeni, tähendab ei korjanud mürgisest hulk, siis wõiks ka meile perenaised wäljamaa eeskujul proowida tarwitada seeni ilma kupatamiseta. Maitseks wõidakwad nad palju. Pestud seened lõigatakse soowi järele klibudeks wõi hakitakse peeneks. Kui nad weel ei paista puhtad wõi neid weel

ford pesta ja siis sõelal nõrguda lasta. Seeni valmistatakse aiawiljana väga lihtsalt sele teel, et neid lastakse aududa nende eneste mahla. Keedupotti pannakse wähe wõid wõi raswa, soowi järele lisatakse sellele peenekslöigatud sibulat. Siis pannakse wiiludeks löigatud seened potti ja lastakse nad seal oma enese mahla sees aududa. Maitse järele lisatakse soola, pipart ja peterjelli lehti. Neid tohib autada nimelt seni, kui nad pehmed on, liig kauane praadimine teeb nad raskest seedivateks. Väga maitsev on, kui segada mitu seenesorti.

Kuivatatud seened tulewad juba päewal enne tarwitusele wõtmist pesta ja külma wee sisse ligunema panna. Wett ei tohi rohkem olla, kui et seened sellega parajasti kaetud on. Sama wee sees keedetakse seened siis järgmisel päewal. Nad keemad pehmeks ja on väga maitsewad. Seened nõuawad pikemat ligunemist, muudu jääwad nad kõwaks ja on raskesti seeditawad.

Seente tarwitusewõimalustest toome mõned retseptid:

Munaroog seentega.

Keewa wõiga wõiatud pannile liitakse tarwiduse järele mune, riputatakse wähe soola, lisatakse sellele wõi ehk raswa sees shmooritud seened ja segatakse niid munarooga, kuni ta ühtlaselt pakfaks keeb. Soowikorrall wõib roale piima, lihasilent ehk ka natuke wett juure lisada.

Seene supp.

Puhastatud, peeneks hakitud seened pannakse keema wee ehk liha leeme sisse, lisatakse maitse järele soola ja lastakse pool tundi keeda. Siis pannakse panni peale lusikatäis wõid ja lusikatäis jahu, sõrutatakse see salwits ja klopitakse wõi jahu supi hulka, millele maitseteks weel lisatakse peterjelli lehti. Criti maitsewaks saab supp, kui temale sisse klopitakse muna. Seene supi juure antakse restitud saia tükkkehi.

Seene sütt.

Kerges soolawees pehmeks keedetud, ilusateks wiiludeks löigatud seened pannakse klaasiuiale. Sama weele lisatakse üks sibul, wähe loorberi lehti, pipart ja lastakse see weel pool tundi keeda. Siis wirtsitatakse see leem wähepe äädikaga, lisatakse sellele, poole liitri wee peale 5 lehte, leiges wees

hästi julatatud walget shelatini. Niid kurnatakse see wedelid läbi sõhwõela ja walatakse üle seente. Külmas kohas lastakse sütt jahtuda. Kui on täepärast praes, kala- wõi lin- nureste, siis wõib nende tükkkehi seente hulka segada. Sellega saab sütt weel parem.

Seene kotletid.

Peeneks hakitud seened segatakse hakitud sea- wõi looma- lihaga, wirtsitatakse soola, pipra ja peeneks hakitud sibulatega, lisatakse siis muna ja riimleiba, segatakse hästi läbi, wormitakse wäiksed kotletid ja praetakse need wõi ehk raswa sees. Kotlettide valmistuswiise on weel mitu. Kui on tagawaras praetud kalarestiisid, siis wõib neid tarwitada, kala kui ka liha puudumisel wõetakse üks muna rohkem, lisatakse rohkem riimleiba ehk piima sees leotatud saia. Wirtsida wõib kotlette maitse järele. Nii wõib seentest valmistada terwe rida maitsewaid kotletteitendijä.

Praadimise ajemel wõib neid kotlette ka raswa ehk wee sees keeta. Lauale antakse nad kartulitega.

Seene wormiroog.

Wõiga hästi wõietud wormi sisse pannakse furd riititud ruffileiba, selle peale furd seeni, mida wirtsitatakse soola, pipra ja sibulaga, selle peale pannakse jälle leiba, siis jälle seeni, kuni worm on täidetud. Ülemisele korrale pannakse wõi tükkkehi ja küpsetatakse siis worm kestmiselt kuumas ahjus.

Seente kuivatamine.

Kõige paremad on päikese käes kuivatatud seened. Puhastatud seened löigatakse pikiksudeks wiiludeks (mitte pesta) ja laotatakse paberi peale päikese kätte. Wahetewahel tuleb neid ümberpöörda. Nad peawad õhu ja päikese käes olema täielise kuivuseeni. Seeni wõib ka ahjus raami peal kuivatada. Pole soowitatam neid nõõri peale ajada ja siis kuivatada, sest nad hakkawad kergesti hallitama kohtadel, mis üksteise vastu puutuwad. Üldse tükkimad seened hallitama, kui nad pole hästi kuivad ehk kui nende panipaik pole täitja kuim.

Soola sees alalhoidud seened.

Bäris noori, kõwu ja terweid seeni wõib toorelt, wiiludeks löigatult soola sees alalhoida samuti nagu türgi ube.

Ratkeid terwishoiust.

Zmiku kahepiimaga toitmine.

Selle nimetuhe all mõistetakse oluforda, kus laps ühel ajal emarinda ja loomapiima saab, näit. kui emal rinnas wähe piima, kui ta tööks käib ja wõõrutamise ajal.

Õgatahes on jarnane toitmisiwiis kajuulikum, kui puht funktsiil toitmise, ijegi siis, kui laps emarinnast ainult wäikehes portsjonid saab, kuna sellest wähehest jageli jatkub, et wõimaldada lapsele paremat kaswu ja terwist.

Kurb nähtus on, et emad wõõrutamisteks kiialdajelt põhjust leiawad, kui aru jaatwad, et neil wähe piima, weel hullem on emade üff, nagu oleks nende piim halb ja lahja. Etin on tegemist teadmatusega

ning otjustama peaks arst. Oma toikfu last, kuni tal weel wähegi piima rinnas.

Kui palju laps rinnast toitu saab, kas emapiimast temale jatkub wõi wajab ta loomapiima lisaks, siin on ema arwamisest wähe, selle üle otjustab lapse kaalumise, millest juba eelpool jutt olnud. Kui kaalumise idendanud, et laps emarinnast wähe saab ning wõimaldanud kindlaks määrata puuduwa osa, peaks ema igal õõõgikorrall lapsele enne rinda andma, et rind hästi jaaks tükkimad imetud ning puuduwa osa antakse pudelist, lapse wanusele wass- tawas koosteijus.

Wõõrutamise põhjusteks on ka ema ametis- käimine, kuna praegu- sel majanduslikult raskest ajal

emad jageli on juunitud wäljaspool kodu töötama. Ka jellest jaab üle, kui emal ei puudu arusaamine ja tahtmine. Hommikul ja õhtul võib iga ema last rinnaga toita, ka on see hädatarvilik, et piima-produktiooni alles hoida. Soovitaw ja otstarbekohane jelles mõttes oleks lapsele rinda anda 3 korda öö-päewa jooksul ning hea soovivi ja kindla ajajaotuse juures leiab ehk nii mõnigi ema mõimalust last ka lõunal toita.

Wahetajadunud jõögitoridel jaab laps lehma- või kitspeima ta wanusele vastawa lahjenduse ja lijan-
dusega, samuti vastawas rohkusel.

Neil korral, kus laps emapiima kõrwal ka lehma-
piima lihtsaks jaab, on tingimiseks, et pudeli kummise
wõimalikult wäike auk tehakse, et laps ka siin, nagu
emariinalgi, enda jõudu pingutama peaks. Wastat-
sel korral tundub temale pudelist joomine kergema
waewaga kättejandaw ning wäikeste harjumuse jä-
rel ei wõta ta ema rinda enam.

Sellega arvestades oleks soovitamaw emapiimale
lija anda mitte pudeliga waid lihtlaga.

Wõõrutamine.

Wõõrutada võib last 9 kuuselt, kuid soovitamaw
poleks jeda enne lapse aastaseks saamist teha. Peale
selle jäetakse emale wabadus mõimaluse ja sootwi
korral last edasi toita tingimusega, et laps ka muud
toitu lihtsaks jaab. Rajeduse uuesti ilmudes tuleb
laps tingimata ära wõõrutada.

Etaloomulik nähtus on, et laps järsku päewa-
pealt emariinast ilma jäetakse, millele järgneb mõ-
nigi kord lapse peedimisriike, sest on lapsi, kes kunst-
liku toidu wastu wäga tundelikud. Kriti kardetaw
ja hädasohtlik on lapse wõõrutamine juwel, kus juure
kuumuse tõttu kunstlik toit ruttu hapuks ja halvaks
muutub ja laste kõhuhaigusi palju. Sellepärast ei
tohi lapsi wõõrutada juuni-, juuli- ja augusti-
kuudel, peab jeda kas kewadel tegema, ehk kui wõi-
malik, sügisel jätkama.

Wõõrutada ei tohi ka lapse haiguse ajal, kus ta
juust wajab ema-piima.

Wõõrutamine sündigu aegamööda, umbes 3 nä-
dala, wõi ühe kuu kestel, kus rinnaga toitmise kor-
rad üksteise järele vähemaks jäetakse ning kunstliku
toiduga asendakse. Mäit. jaab laps mõned päewad
harilikku 5-e korra ajemel 4 korda rinda ja üks-
kord kunstlikku toitu, lehmapiima wõi muud, järg-
mised päewad jaab ta rinda 3 korda, kuni 2 korda
muu toiduga asendakse jne. jne.

Sarnasel viisil harjub laps pikkamisi kunstliku
toiduga, emariinast lahaneb piim alataja ja nõnda
ei tee wõõrutamine kumbagile juurt tüli ega waewa.

Wedelikke tarwitagu ema wõõrutamise ajal wähe.

Dr. Paula Wreinthal.

(Järgneb.)

Juufsed ja nende rawimine.

Kuiwad juufsed ja kööm.

Kui juufstel puudub läige, see tähendab, nad pole
taetud õrna raswakihiga, siis ütleme, et nad on kui-
wad. Sarnasele seisukorrale jõuawad juufsed harilikult
üleliigset pesemist. Kuiwad juufst tuleks pesta
mitte enne, kui 15 päewaste wahetajadega; pesemiseks
tarwitada munakollast, üliwast seepi ehk tõrwa-
seepi (siis, kui palju kööma). Juufseid tuleb igapäew
järjekindlalt harjata peapinnalt juufste otsteni. See
aitab juufstele ühetaheliselt raswa mahutada. Liig kui-
wale juufsele tuleks natuke õli ehk raswa juure liigutada.
Parem oleks ricinusõli, mida sijaldatawad paljud juufste-
õlid. Kuiwal juufse pinnal leiame ifka kööma. Kööm
koosneb ühikuteft wäljashallidest peanaha sarwenenud
raffudeft, mis sügelemist tekitawad ja riinetele langewad.
Kui kööma palju tekib, siis on see haigusline nähtus —
pityriasis (Kreeka keeleft — phturon — kiid). Ta
ilmub ühikute paitadena, meelekohtil, kullas ja pea-
lael, kust ta üle terve pea laiali laguneb. Alguses on
kööm peenifene, pärast wõtaw soomuse kuju ja lähed
raswafeks. Efttels on haigus rohtem pinnapealsetes
kihtides, siis nahas endas ja wiimaks juba nahas ole-
wates näärmetes. Haiguse põhjusti kindlasti ei teata,
kuid suurema jao teadlaste järele on ta mikroobiline,
seft köömas leitakse pifilasi (Widalasez pifilane). Kuid
imelikul kombel ei saa neid pifilasi teistele külge poo-

kida. Jseendast on kööm ainult tüütaw ja wõrdle-
misi kergesti rawitsetaw, algusel. Sagepäew pesemised
leheliste ja seepidega ei aita midagi. Kõige parem
rawimiswahend on tõrw. See on prof. Sabourand
teene, kes tõrwa wäärtuslikud omadused sel alal üles
leidis. Tõrwal on haruldaselt hea mõju sarwnaha sulat-
tamiseks. Mõneageft tarwitamisest kaotab peanahk
kööme, lähed filedatks nagu terve nahk, juufsed lähewad
pehmemaks, painduwamaks ja läikwaks. Samuti võib
juufste kaswus paranemist märgata. Tõrwa võib tar-
witada wedelas olekus, alkoholis sulatatud teataw prot-
sent, ehk salwidena. Wiimane tungib sügawamale,
kuid temast on juufseid raske puhastada, ja selle tõttu
ebapraktiline. Tõrwa lahustid tuleb harjaga ehk watiga
peanahale hõõruda, jagades juufseid umbes 20-ks ühik-
tuks reaks; igale reale hõõruda umbes 1 minut (20
rida — minutit). Eftimestel nädalatel tarwitada iga
päew; järgmistel üle päewa ja pärast weel suuremate
wahetajadega. Sarnase rawimisega hoiame ära edas-
pidise juufste wäljalangemise.

• Raswafed juufsed; ülemäärane raswatekkimine.

Kui kööma peas ei rawitseta, see tähendab, ei kõr-
waidada rikut naha pealmiskihides, siis tungib haigus
edasi nahas sügawamale, muuseas ka nahas olewaise
raswanäärmetesje. Näärmete äritus kufsub efile nende

ülitöötamise — nad tekitavad ülemäärast rasva. Kõõmatütid on rasvased ja peanahal kinni, juuksed on üksteise külge kleebitud ja langewad wälja. Mida raswagem pea, seda kiirem on juukse wäljalangemine. Mikroskoopiliselt uurides, leiame raswases töomas pihlasi. Kui suurt osa nad selles haiguses mängivad, ei wõi meel kindlasti öelda. Pärinuwel, raasil ja setinaalekul on oma mõju tema harenemise peale. 20—30 aastate wahel peab ta oma wõidukäiku. Mees- tel tuleb ta sagedamini ette ja põhjusiks loeti juba Aristoteelse ajast meeste „wabamaid elukombeid“. Ta suureneb igapäewastest elumuredest, tööst, raswas- test toitudest ja kõhufinniuletust. Juukse halb ter- wishoid wõib tema arenemiseks kaasa aidata. See haigus, n. n. Seborrhea, teeb juuksed nii raswaseks, et neist wõimata on mingisugust soengut korraldada. Elus tarwitatakse sel juhul hästi lehelisi pesemisi, kuid paari päewa pärast on rasw tagasi. Mida sageda- mini kõrvaldame raswa, seda kiiremini on ta seal. On neid, kes igapäew omi juukseid peamad pesema. See pesemine äritab näärmeid ainult kiiremale tege- wusele. Pesemata ka läbi ei saa, kuid peaks katsuma pesemises vähemalt 1 nädal wahet pidada, leheliste tarwitamisest loobuda. Heledaid juukseid pesta muna- kollase, Marseille seebi, ka wäaweliseepi, tumedatele seebiuurte keedist. Loputusiks — petrooleumi, eetert, gazoliini. Peab jätma natukene raswa näärmetesse, et neid mitte uuele tegewusele äritada. Sarnased pe- semised on hädaabinõu ja ei kõrvalda põhjust. Ainuke radikaalne abinõu ülemäärase raswa ehk Seborrhea ravimiseks on wäawel, wõib tarwitada pulbri, salwi ja wedelikkude näol. Wähem mõjuwam on siin tõrw, reפורסין, elawhõbe. Tuleb ka sihenist haige seisukorda tähele panna, otstides siheelundite, nagu see- dimis-, ainetewahetuse- ja wereringwoolu elundite rikut. Sageli tuleb siin wäawlit ravimiseks sisse anda.

Wärwipleekijad ja kunstlikud wärwid.

Juuste loomulik wärw on koostölas näowärwiga. Wanaduses, kui nägu noorusilme kaotanud ja kortsud tekkivad, siis uuendab ka juuks oma wärwi pehmemaks, et näoga ühtlust luua. Kunstliku wärwidega sarnast juust mustaks teha on oma wanaduse alla kriipsuta- mine; mis halli juustega wälja ei paistnud, tuleb tu- medaga selgesti nähtawale. Sellepeale vaatamata on igal aastajangul juust wärwitud ja wärwitakse edasi. Kuid wärwid on enamjagu kahjulikud üldterwile ja wõivad mürgitust esile kutsuda. Wärwe jagatakse kah- te liiki: 1) Kahjutud terwilele (kuid mitte iga- ford ka juustele!); 2) Kahjulikud üldterwi- sele.

1) Kahjutud ained:

- a) Pruuni juukse pleekimiseks.
Kumeli õisi 100,0 keedet. 1 liitris wees ½ liitriini.
- b) Walge juukse kollaseks tegemiseks:
300,0 Rhabarberi pulbrit keeta 1 liitri wees ½ liitriini.
- c) Heleda juukse tumedaks muutmiseks:
Pähklipuu lehtede, Gallus pähklite ja Hiina tee segu.

Lehelised, nagu potas, roheline seeb, jooda, lubi tarwitatakse juukse wärwi pleekimiseks.

Kõige rohkem tarwitusel on jeks otstarbeks wesi- niifu ülihapend (H_2O_2), temaga wõib mitmesuguseid he- ledaid wärwitoone saada, see oleneb ainult juukse alg- wärwist. Kuid ettemaatust tarwitamisel, jekt wesiin. ülihap. murrab juukseid.

Henna pulber, põõja Sawijonia inemis'e lehte- dest. Pareim Henna pulber on pärit Araabiast. Henna iseendast ei ole kahjulik terwilele ja ei wiku juust. Mi- nuult pesemine lehelisega, mis tema tarwitamisega kaa- jas käib, rikub teda. Puhas Henna annab walgele juuksele porgandipunase wärwi. Tumeda juukse ja mit- mesuguste teiste wärjundite saamiseks segatakse Henna pulbrit, pähkli lehtede pulbriga ja peaaegu alati indigoga. Wärjundid olenewad sellega mõlemate ainete profendiksest wahetorrast.

Rohol — Hiina tindi ja gummiarabicumi lahu. Kahjutu, kuid must ja kardab wett.

Kalium permanganicum — teeb walged juuksed tumedaks.

2) Kahjulikud wärwid:

Kõik järgnewad wärwid on terwilele kahjulikud ja peaks keelatud olema Terwishoiu peawalitsuse poolt:

1) Hõbeda soolad — wõimaldawad pruuni ja musta wärwi.

2) Pyrogallus hape — annab samuti tumeda wärjundid.

3) Tina wärwid — annawad pruuni wärwi, kuid ajaga läheb halliks, nii, et peab sageli wärwimis- tordama. Tarwitamiseks wäga kahjulik.

4) Parapheniildiamiin — annab ilusad kauapõiswad wärwid. Juukseiditajatel tarwitusel.

Wiimase kahhe tarwitamisest tuleb keelata, eriti neeru- haigetele, alkoholikeridele ja neile, kes juuksehaigusi põe- wad (Etzeem, seborrhea). Sarnaste wärwite tarwita- mine on raskeid nahahaigusi, mürgitust ja teisi üldter- wishilisi rikked esile kutsunud, sellelõttu tuleb nende tar- witamiseft täitja loobuda.

Dr. A. Warik.

Käsitöö ja riietus
 Toimetanud Renate Põlendik

Käsitööd:

Nr. 1. Sohvapadi. Põhitooniks: tumeroheline. Dupleemiks tarvitatakse melinee lõngad C. B. kaardi järgi mustriksel märgitud värvidega. Nr. 145 — orange; Nr. 116 — pruun; Nr. 131 — kollane; Nr. 2 — beige; Nr. 652 — roheline. Smmeldakse sibe pistel. Sama padi võib valmistada siidi materjalist.

Nr. 2. Laudlina. Smmeldub pleekinata linasel riidel, melinee lõngadega C. B. kaardi järgi, sest need

on ainukesed lõngad, mis ei karda soodavees keetmist ega muuda oma värve. Värvid: must; Nr. 745 — tumesinine; Nr. 743 — helesinine; Nr. 3 — beige; Nr. 4 — beige; Nr. 509 — roheline. Pistel mustriksel märgitud.

Nr. 3, 4, 5, 6, 7, mustriid pesu kaunistamiseks piluga ja madalpistel.

Nr. 1. Mantellleit moodrast, värviliseft, willaseft riideft. Esitükk wollikt, ülevalt taetud küljetükidega ühise wõõga. Väljalõiget täidab walge rips eht pits.

Nr. 2. Pealeõunane kleit tumesiniseft willaseft riideft. Esitükk kaunistatud sãmbulise tükkidega, mida lõpetab nõõpauk ja nõõp. Krae ja kãtised walge riideft ning pitlist, mida ühendab pilu.

Nr. 3. Pealeõunane kleit mandlroheliiseft willaseft riideft, tikitud weidi tumedama lacet paelaga. Wõlli wãhe paelawãrwiliseft riideft. Lõige lõikelehel nr. 1—10.

Nr. 4. Talimantel hallist, triibulistest, willasest riidest; kaunistatud pealesommelbub wõlõidega. Seljatükk jaab wõõga weidi hoitud. Krae ja kätised karusnahast.

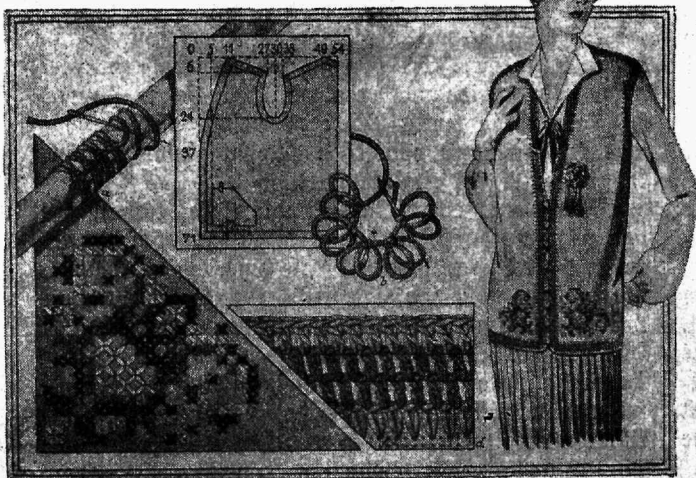

Nr. 5. Talimantel pealetitiud taskudega, pruunist, paksum willasest riidest. Krae, kätised pruunist karusnahast.

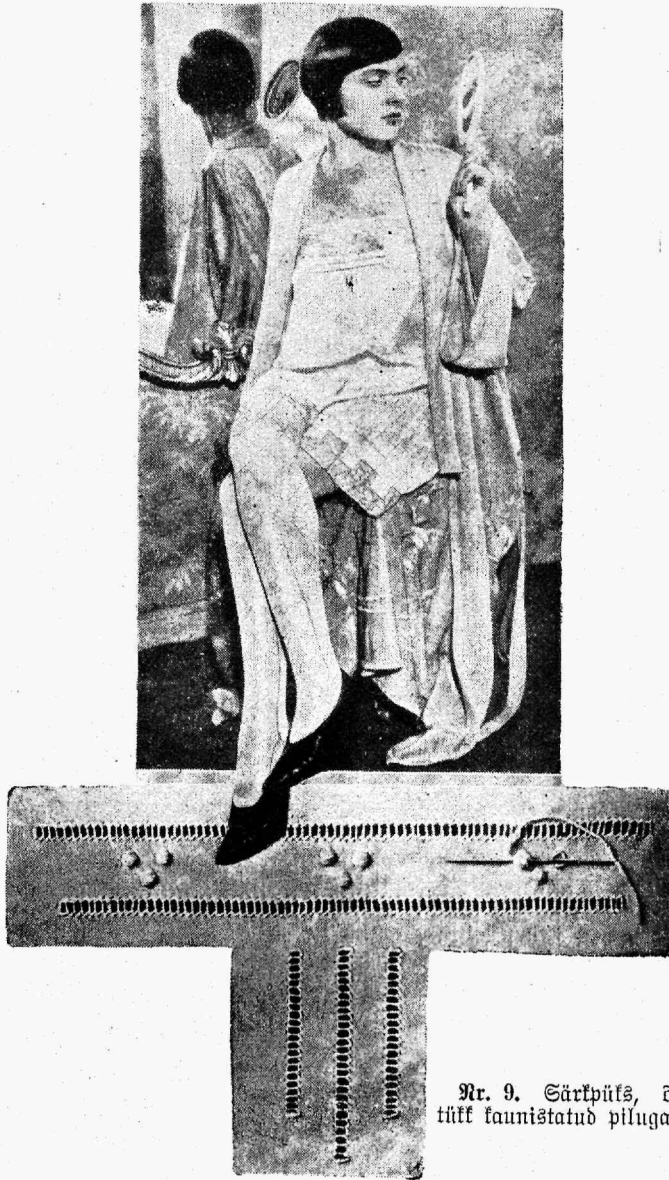
Nr. 7. 3-aastase tütarlapse talimantel paksum, punasest willasest riidest. Krae hallist warusnahast. Lõige lõitehel nr. 20—24.

Nr. 6. Pealeõunane fleit woõjaka willasest ripstist, weidi fuktuw. Lõige lõitehel nr.11—19.

Nr. 8. Punasest kalewist eht paksum willasest riidest weft. Westi nurgad fikitud ristpistel mustast, helehallist ja hallitas sinijest cephir lõngast. ½ sm. westi äärest tuleb ümberääre pahemale poole käänata ja neli forda tahe heledama lõngaga ümber riplada, nagu joon. d. näitab. e. Nurga kaunistus wähenbud fujul. Lõige lõitehel nr. 25, milles ta nurga kaunistuse kontuur märgitud.

Rinnalill valmistatakse samadest lõngadest a) Rinnalille valmistamise näide. 6) Silmete ühendamine. Wtiis silmelehte ühendatakse; üfjikutest sõlmedest läbitõmmatud niit tõmmatakse kõwasti kokku ja lõpetatakse mõne sõlmega kestpaigas. Warteks tarwitatakse kaks üksteisest erinewat lõnga.

Nr. 9. Särkpüks, õmmeldud hiina krepsist. Egitult kaunistatud piluga. Lõige lõikelehel nr. 26—29.

Lugupeetud kodukäsitöö sõbrad.

Healmeelset ja lootustega, et „Naiste Hääle“ käsitöö-osalonna sõbrad minuga ühes tulevad, püüan igas järgnevas numbris midagi kodutöö alalt tuua: kas kirjade, riide ehk materjali proovide näol. Sealjuures tahan silmaspidada praeguse aja ja moodi; kuid omapärast, mida ise kududa, õmmelda, ühe sõnaga kodus valmistada võib, oma kodude ilu ja tarbeks.

Peaksime paremale kodukäsitöö hindamisele jõudma, teades, et meil, eriti riidetöö alal juba palju head ja ilusat osatähe valmistada, mis peaks hävitama osaltki, võõra, välismaise tsjeseo. Arvan, et see kõigile teada, kui võrdne see meile üldiselt kasulik majanduslikult kui sotsiaalselt, rahva omapärase alalhoidmisest sõnelemata. Matšame tooresmaterjali eest poole

wähem tolli, kui valmis tööde ehk riide eest, ja tööd saame hulladele. Selles asjas ja üldkorralduses oleks meil palju õppida naaberrahvalt Rootsis ja Soomes, kus kodukäsitöö terve seltskonna asjaks on saanud ja igas kodus mingit oma tööd esikohal leiata, samuti ka ühiskonna kui riigiasutustes.

Usku on meil, töötahet kindlasti ka, kuid igaford aga mitte teadmisi, kus, kuhu ja kuidas üht ehk teist eset ehk riiet tarvitada. Ei ole ometi mitte võimalik üht ja sama tööd igas ümbruses ilusaks ja vastuvõetavaks hinnata. Selles mõttes loodan „Naiste Hääle“ lugejate, kodukäsitöö ringkondadega ühiselt mõtteid vahetada. Palun ühtlasi soovialaldustega esineda, misjuguuste küsimuste ja kirjadega võiksin kõige kasulikum olla.

„Üks wana rühtija.“

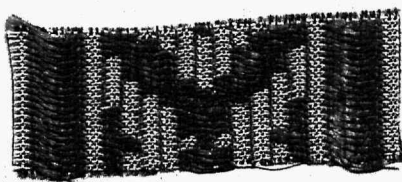
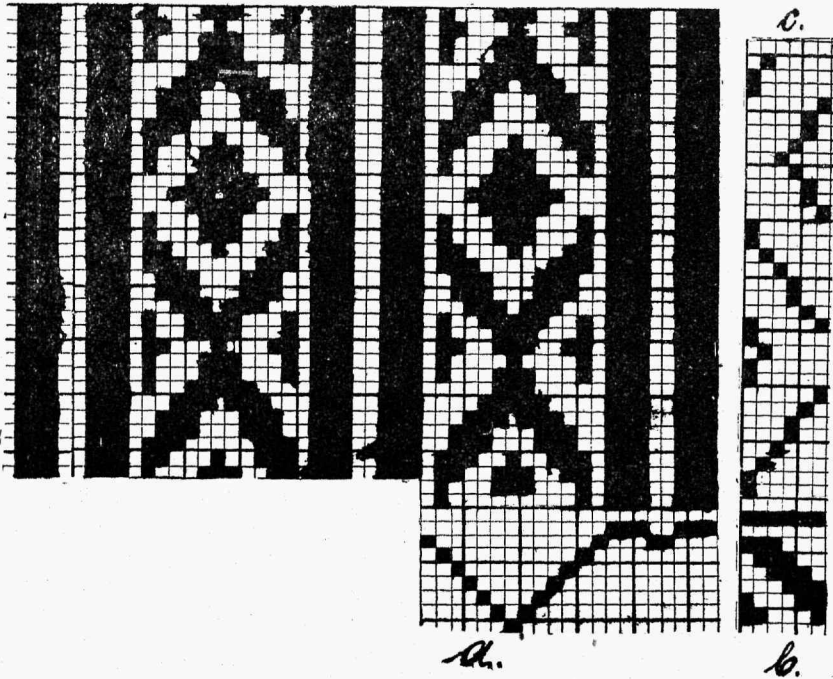
Mööbliriieft.

Tihti kuulub üteltult: „Oh, see „kodukoetud“ — mis võib seal ilujat ehk meie aja nõuetele vastavat olla!“ Sellele vaidlen vastu. Crüti ühe väga tarvitatava ja igapäevase artikli juhtes, nagu mööbliriie. Meil on võimalik kududa kõige „uhkema jalongi“ sissejõe juurde jändsat riidet — küll kirjavormi, materjali, elegantsuse ja värvi juhtes. Seejärel mõni sõna ainult kunstsiidi riieft, — mida praegu suur mood nõuab oma lätiiva ja tuldjelt hiilgava „brofaat“ ilmega. Sehes olew proov on üks neist kokkujõeadeft, mis vastu mõetaw võiks olla sellajena — kui punakat tooni tahame. On soow saada enam tuldjemat, siis tuleksid walida lõimeft — must ja põhja-

foeks rohelas heledollast läite lõimega värwiline. Kudumistehnika peab neil riieft alati wäitelõnga-joof-juuline olema — wastupidamise mõttes. Kunstsiidi niiti peab ettevaatlikult walima ja alati epineft sortti lõige varemata ja pesuohjat võtma. Soowitaw korrutud tujul. Wäitelõimeft „Narwa Willi“ indantreen wärwitud lõimeft, mis päiteje- ja pesukindel — tuld veel elegantsjem ja peenem perllõng nr. 40 ehk 30, mis aga märkja kallim.

Lähem tehniline seletus riide proowi juures. Järgmine ford toon liinajed mööbliriided.

Mööbliriide kudumis kirjeldus. Riie on kohane igale stiiljele kui uhkemale mööblile. Wärrwe võib walida wastawa mööblipuu wärrwis ja määratud ümbruse järele. Riie on koe kirja kangas, side ja pifa-

silma niieftega. 8 lühikese silma ja 2 põhja pitasilma niit. Suga nr. 100/2, kui lõimeft kätelõim nr. 2/32. Kui perllõng nr. 40, siis suga nr. 120/2. Lõim on pingutatud 1 lõng tume, teine heledam pruun, nagu proovist näha. Kirja koe 2 lornne kunstsiid punakas-pruun. Põhja koeft tuldollane lõim ehk perllõng.

a. — algnietus; b. — algside; c. — algtoetamine; d. — suurendatud niieftuse algus; e. — suurendatud side ja f. — suurendatud toetamine, milles tähendab ruuduga märgitud kirjakoet kunstsiidi lõnga — milleft katst koelauda korraga maha tallatakse — 1 kirja ja 1 sidetallalaud, kuna ümmarguse täpiag märgitud ruut tähendab kollast põhjakoet. Riide laiuse määrab alati jaaduljepp wastawa mööbli riidpinna tarwiduse järele — et praktiliselt juurde saab lõigata. Sama kivi ja kokkujõeade sobib väga hästi ka ukses riieft jaots.

Kudumiskirjelõuse juure kätw joonistus nr. 2 leidub sama numbri lõikelehel.

Eesti Õpetajate Liidu
:: noorsoo ajakiri ::

„Noorusmaa“

jätkab ilmumist ka 1929. a. senises suuruses kord
kuus kokku 24 suurt trükipoognat.

„Noorusmaa“ sisaldab ainult väärtuslikku, huvitavat ja noorte kohast lugemismaterjali, tuues muu seas väärtuslikke kirjutusi suurte meeste elust ja tööst ning tutvustades oma lugejaile meelivaldaval kujul nende eluvõitlust, kannatusi ja töosaavutusi.

„Noorusmaa“ jutustused, luuletused ja pildid harivad noorsoo maitset.

„Noorusmaa“ mitmekesised ülesanded, raadio osakond ja „Noorte vald“, kus noorte oma tööd ilmuvad, pakuvad noorsoole meelivaldavat tegevust ja vaimurikast ajaviidet ning äratavad kõige ükskõiksemaski lapses tegutsemishimu ja pakuvad rõõmselt kasvatavat tööhimu.

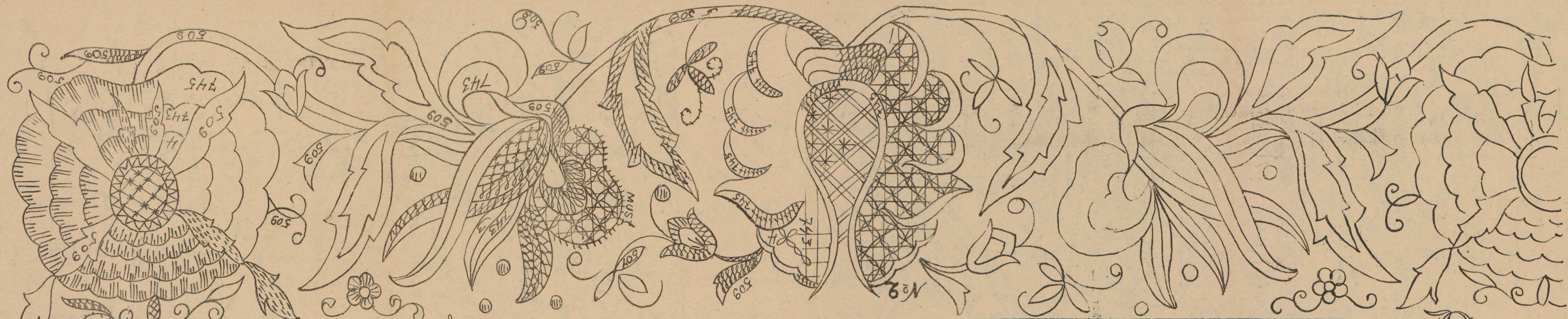
„Noorusmaa“ ilmub kord kuus ja maksab poolaastas 1 kr. 25 s., aastas 2 kr. 50 s. Tellida saab igast postiasutusest.

„Noorusmaa“ 1., 2. ja 3. aastakäik on veel saada.

Hind: 1. aastakäik 3 kr., 2. aastakäik 4 kr.,
:: 3. aastakäik 2 krooni 50 senti. ::

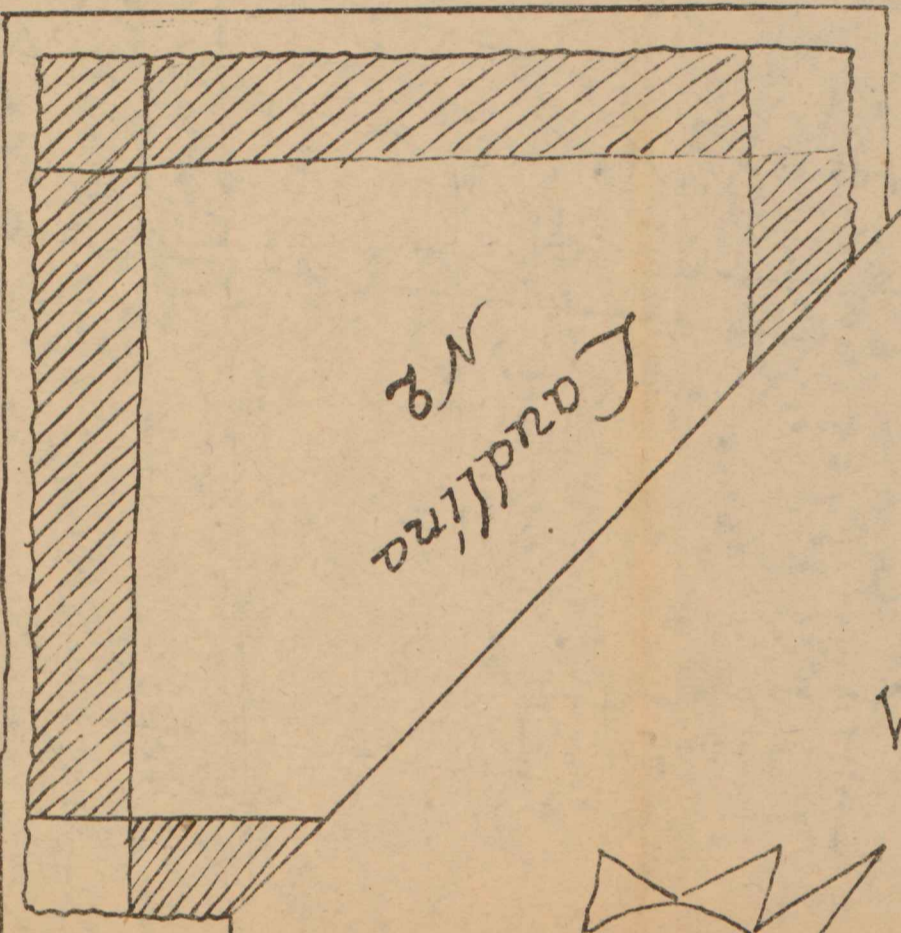
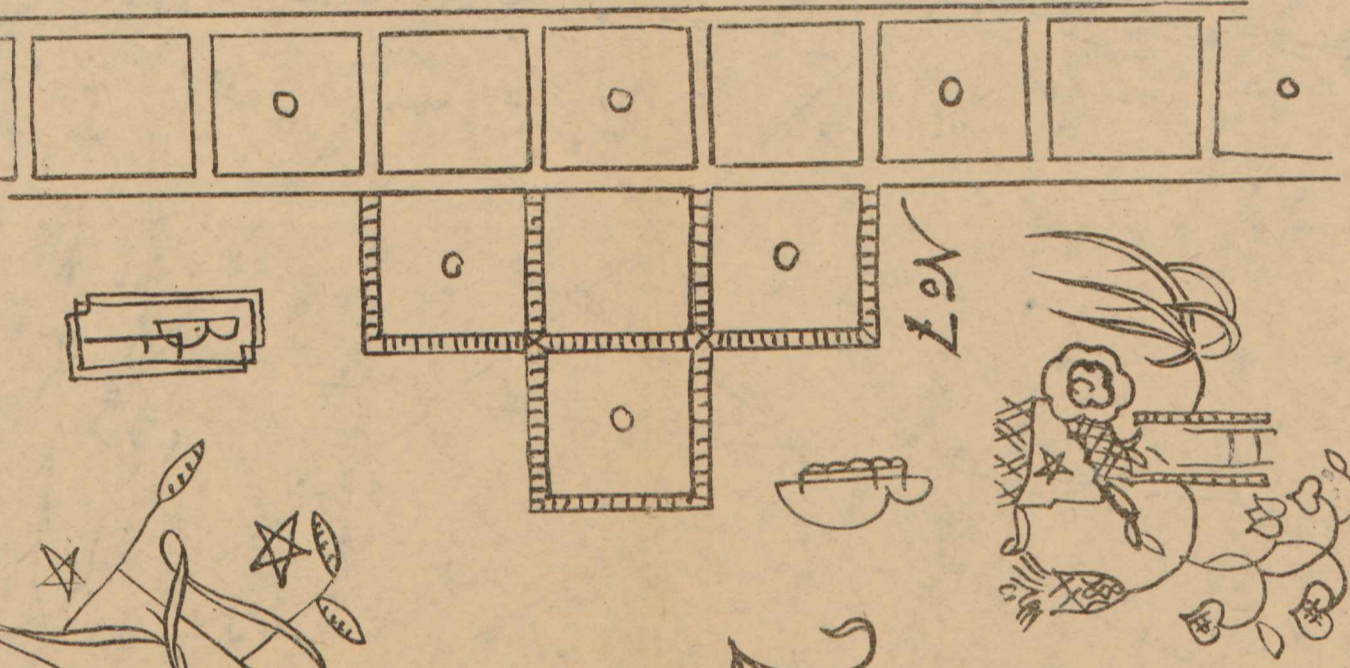
Toimetus ja talitus:

Tallinna, Rataskaevu tän. nr. 22. Telefon 14-63

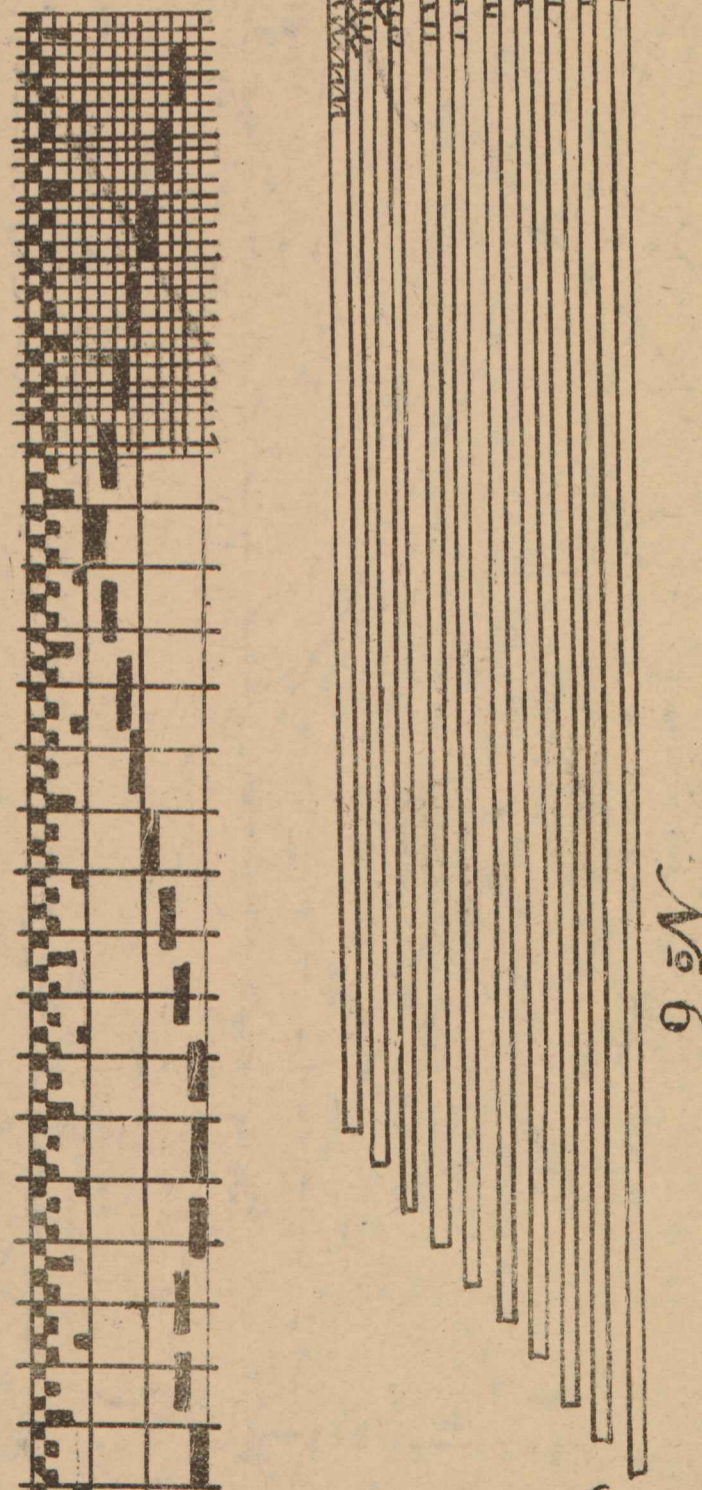
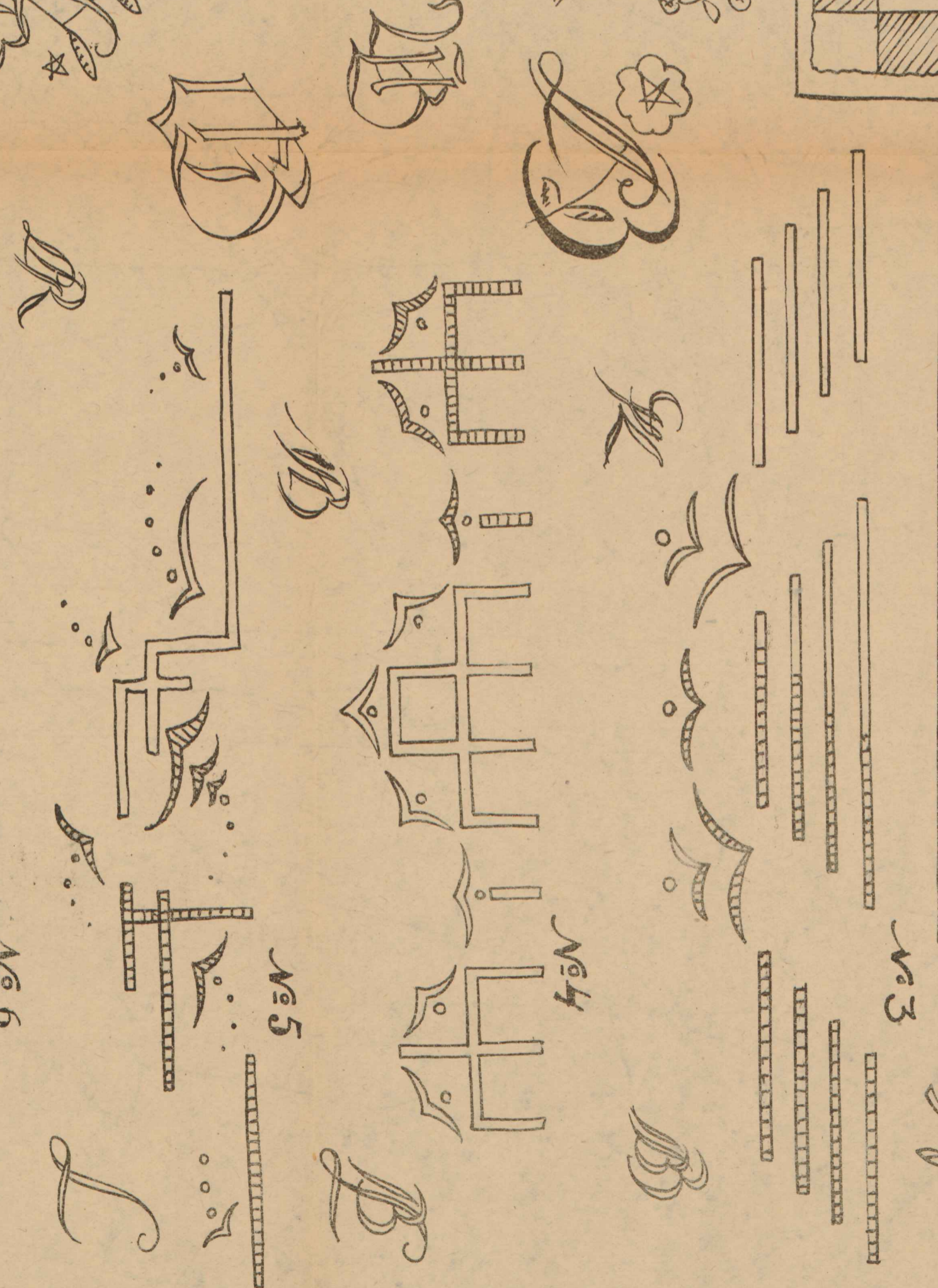
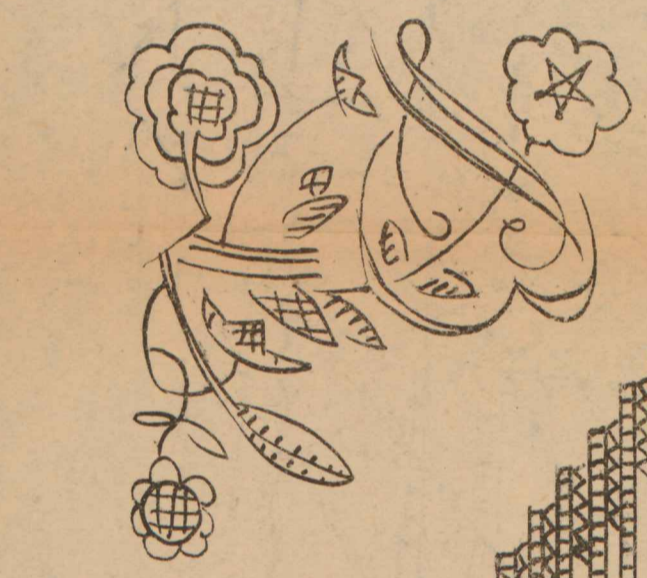

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Saula
Lucie
Vera

B

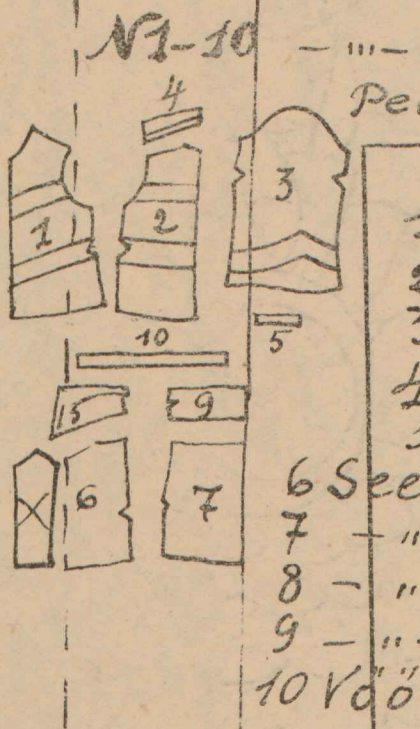
No 2 Kuidumismuster kirjelduse ja proovi juurde lehes

"Täiste Haale" No 11 Mustriest
22
B
10 R 28

Naiste Hääle №11

lõikeleht

№1-10
Pealelõunane kleit

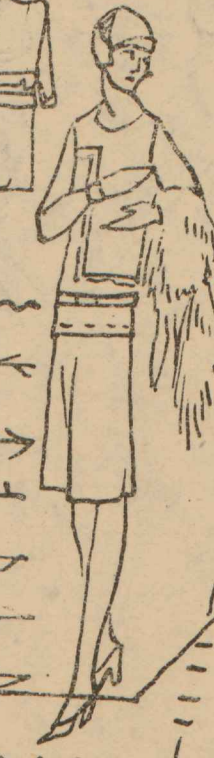
- 1 Esitükk
- 2 Seljatükk
- 3 Käis
- 4 Krae
- 5 Käis
- 6 Seeliku esit.
- 7 " - seljat.
- 8 " - päälimisel
- 9 " - seljat.
- 10 Vöö

№11-19
Pealelõunane kleit

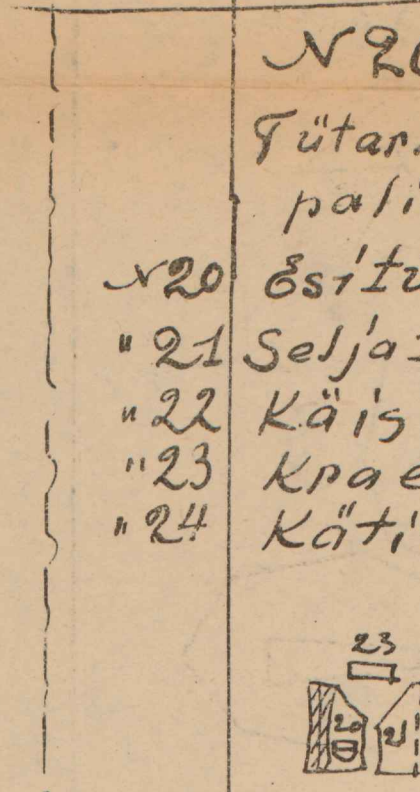

- 11A ja B
- 11B
- 11A
- 12 Kaelus
- 13 Seljat.
- 14 " - "
- 15 Käis
- 16 Käis
- 17 Task
- 18 Vöö
- 19 Seelik

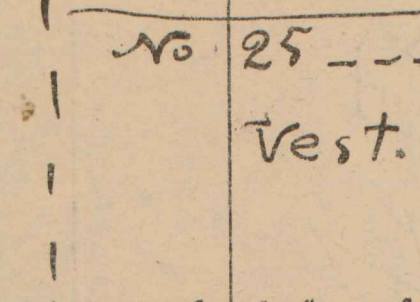

№20-24
Tütarlapse tali palit

- №20 Esitükk ****
- №21 Seljatükk ****
- №22 Käis
- №23 Krae ****
- №24 Käis ****

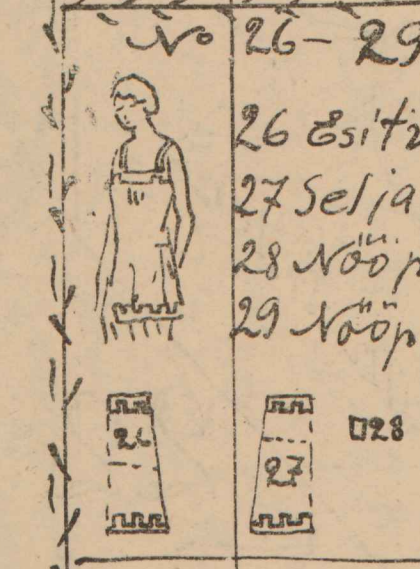

№25
Vest.

№26-29 Särkpüks

- 26 Esitükk
- 27 Seljatükk
- 28 Nööpidetükk
- 29 Nööpaugut.

№29

